

Ο Ήλιος της Αναρχίας ανέτειλε - Ο Δημήτρης Καραμπίλιας

☰ Κατηγορία: "Ο Ήλιος της Αναρχίας ανέτειλε - Για μια ιστορία του αναρχικού κινήματος στον 'ελλαδικό' χώρο"

✎ Γράφτηκε από τον/την Δημήτρης Τρωαδίτης

Ο Δημήτρης Καραμπίλιας γεννήθηκε στο χωριό Μιντιλόγλι Αχαΐας το 1872. Μετά τη διάλυση της αναρχικής κίνησης της Πάτρας, εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, συμμετέχοντας, μαζί με τον Γιάννη Μαγκανάρα, στις αναρχικές ομάδες και δραστηριότητες της πρωτεύουσας.

Το 1901, εγκαταστάθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, όπου εργάστηκε ως τσιγαράς και συμμετείχε στο εκεί εργατικό και αναρχικό κίνημα, συνεργαζόμενος με Έλληνες αναρχικούς -που είχαν από πριν εγκατασταθεί εκεί-, αλλά και Ιταλούς.

Δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς έφυγε από την Αίγυπτο και εγκαταστάθηκε στη Γαλλία, ούτε και αν πέρασε από την Ελλάδα. Στη Γαλλία, ο Δ. Καραμπίλιας εξάσκησε το επάγγελμα του ράφτη και αναμίχθηκε στο επαναστατικό συνδικαλιστικό κίνημα. Πληροφορίες τον φέρουν να συνεργάζεται στην εκτύπωση του αναρχικού περιοδικού *Les Temps Nouveaux* του Ζαν Γκραβ. Μάλλον, έγινε μέλος της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργασίας (CGT). 1

Λίγο πριν το ξέσπασμα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, στην οργάνωση εκδηλώθηκαν εσωτερικές διαμάχες, εξαιτίας της υιοθέτησης από την ηγεσία της περισσότερο πατριωτικών, παρά διεθνιστικών, θέσεων, και οι αναρχικοί και αναρχοσυνδικαλιστές που ήταν μέλη της άρχισαν σταδιακά να αποχωρούν. Έτσι, φαίνεται ότι και ο Δ. Καραμπίλιας αποχώρησε πικραμένος από τη CGT, και μαζί με τη Γαλλίδα συντρόφισσά του, Louise-Melanie Pierette, επέστρεψε στην Ελλάδα κατά το διάστημα 1913-1914 και εγκαταστάθηκε στην Πάτρα, όπου συνέχισε να εξασκεί το επάγγελμα του ράφτη, η δε συντρόφισσά του παρέδιδε μαθήματα γαλλικής γλώσσας.

Φέρεται ότι την περίοδο της Μικρασιατικής εκστρατείας συμμετείχε ενεργά στην αντιπολεμική προπαγάνδα. Η πληροφορία αυτή λέει ότι στις εκλογές του 1920, οι οποίες πήραν χαρακτηρισμό δημοψηφίσματος ενάντια στον πόλεμο, προέτρεπε τον κόσμο να ψηφίσει το ΣΕΚΕ που είχε τότε σαφές αντιπολεμικό πρόγραμμα. 2

Ωστόσο, αν και είναι διαπιστωμένο ότι αρκετοί αναρχικοί της εποχής, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες χώρες, γίνονταν μέλη των νεοϊδρυθέντων τότε κομμουνιστικών κομμάτων, πιστεύοντας ότι είναι πράγματι επαναστατικές οργανώσεις, από όσα γνωρίζουμε, μέχρι την περίοδο του εμφυλίου το 1946, ο Δ. Καραμπίλιας δεν αναμίχθηκε σε κάποια σοσιαλιστική ή άλλη κίνηση ή δραστηριότητα στην Πάτρα. Ο

γνωστός συνδικαλιστής της πόλης Χαράλαμπος Πλόσκας έλεγε της δεκαετίας του 1980 ότι την δεκαετία του 1930 ο Δ. Καραμπίλιας ήταν ο μόνος αναρχικός της Πάτρας.

Το 1928 εκδόθηκε στην Πάτρα από τον Λέοντα Παναγιώτου το βιβλίο του Μπεζ Κονσταν «Χριστιανισμός», μεταφρασμένο από τα γαλλικά από τον Καραμπίλια. Δεν γνωρίζουμε, όμως, ακόμα το ακριβές περιεχόμενο του βιβλίου αυτού.

Στη διάρκεια της δικτατορίας της 4^{ης} Αυγούστου, ο Δ. Καραμπίλιας δεν είχε ενοχλήσεις από το καθεστώς, αν και ήταν γνωστός, αλλά αποσύρθηκε στο πατρικό του σπίτι στο Μιντιλόγλι, όπου έζησε μέχρι και λίγο μετά τον πόλεμο. Εκεί εργάστηκε ως ράφτης, ενώ η συντρόφισσά του Λουίζ διδασκε τη γαλλική γλώσσα σε ιδιωτική βάση. Από μαρτυρίες συνάγεται ότι δεν είχε, τουλάχιστον φανερά, δράση στο Μιντιλόγλι, αλλά φαίνεται ότι είχε δημιουργήσει έναν κύκλο φίλων που συζητούσαν γενικότερα θεωρητικά ζητήματα. Επίσης, πέρα από τα μαθήματα γαλλικής γλώσσας που παρέδιδε η Λουίζ σε παιδιά του χωριού, ο ίδιος ο Δ. Καραμπίλιας τους μιλούσε συχνά για τις κομμουνιστικές ιδέες.

Μαρτυρίες αναφέρουν ότι ο Δ. Καραμπίλιας δεν μιλούσε για κόμματα, αλλά για τους εργάτες και τους αγρότες. Φέρεται ότι ήταν αρκετά προσεκτικός στις πολιτικές του σχέσεις, ότι ακολουθούσε πιστά τους συνωμοτικούς κανόνες σε μια πολύ δύσκολη εποχή κατά την οποία ακόμα και η ελευθερία διακίνησης των αντικαθεστωτικών ιδεών ήταν παράνομη. Στο Μιντιλόγλι, στο χώρο του σπιτιού του, πραγματοποιήθηκαν πολλές συζητήσεις με λίγους εκλεκτούς συμμετέχοντες. Η θεματολογία των συζητήσεων δεν περιοριζόταν στην ελληνική πολιτική επικαιρότητα, αλλά επεκτεινόταν και σε διεθνή θέματα. Γύρω στα δεκαπέντε άτομα ήταν ο στενός πολιτικός κύκλος των συζητήσεων, οι περισσότεροι των οποίων ήταν της τάσης του μεταρρυθμιστικού σοσιαλισμού. Χαρακτηριστικό ήταν ότι σε αυτόν το στενό πολιτικό κύκλο δεν συμμετείχαν νέοι άνθρωποι, αν και εικάζεται ότι ο Δ. Καραμπίλιας είχε την περίοδο εκείνη επαφή με περίπου δέκα πολιτικοποιημένους νεολαίους. Δεν συζητούσε πολλά θέματα με αυτούς, ενώ πολλές φορές οι νεολαίοι αυτοί διαφωνούσαν μαζί του, τον χαρακτήριζαν μετριωπαθή, αλλά τον σέβονταν αφού ήταν «ο πρώτος κομμουνιστής στο χωριό».

Την περίοδο εκείνη, ο ζαχαριαδικός εξτρεμισμός είχε επηρεάσει την αντικαθεστωτική πολιτικοποιημένη νεολαία. Οι νεολαίοι που γνώρισαν πολιτικά τον Καραμπίλια, σχεδόν στο σύνολό τους εξελίχθηκαν σε σημαντικά στελέχη του ΚΚΕ, χαρακτηριστικό γνώρισμα των οποίων ήταν ότι δεν κατέλαβαν θέσεις στο κόμμα και πολλοί πέθαναν στην εξορία.

Αν και ο ίδιος δεν έγινε μέλος του ΚΚΕ, πιστεύουμε ότι ο Δ. Καραμπίλιας είχε σταδιακά περάσει στον μεταρρυθμιστικό σοσιαλισμό, και αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι το 1945 προσχώρησε στο ΣΚ-ΕΛΔ. Τον ίδιο χρόνο, ο Αλέξανδρος Σβώλος έκανε μια ομιλία στην Πάτρα μετά από την οποία συστάθηκε Νομαρχιακή Επιτροπή του ΣΚ-ΕΛΔ (Σοσιαλιστικό Κόμμα της Ένωσης Λαϊκής Δημοκρατίας), μέλη της οποίας, εκτός από τον Δ. Καραμπίλια, ήταν και οι Δημήτρης Ζήκος, Κ. Παππάς, Γ. Πορευόπουλος και άλλοι. Το 1950, στο πλαίσιο μιας ανασύνταξης του κόμματος αυτού, η Νομαρχιακή Επιτροπή ανασυστάθηκε και ο Δ. Καραμπίλιας εξακολούθησε να είναι μέλος της. 3

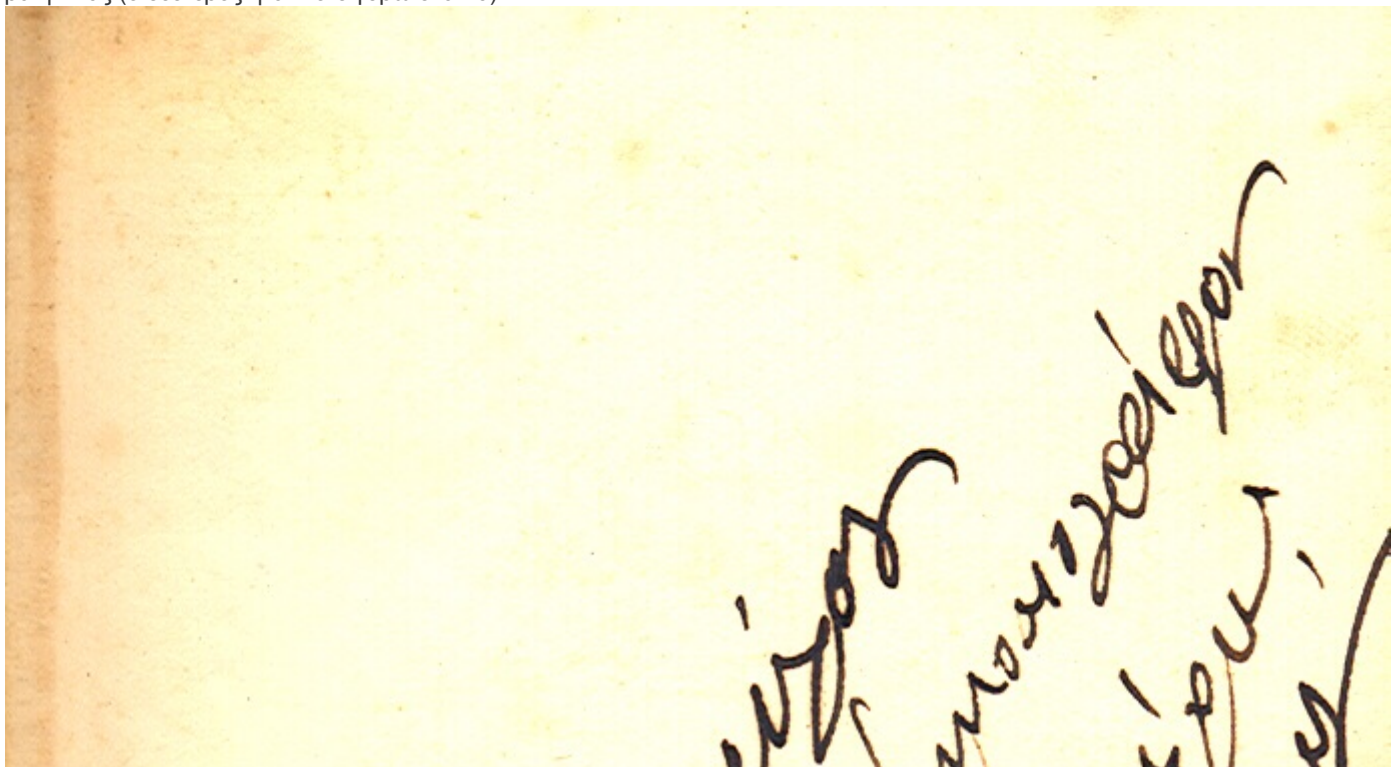
Τη συμμετοχή του Δ. Καραμπίλια στη Νομαρχιακή Επιτροπή Αχαΐας του ΣΚ-ΕΛΔ, επιβεβαιώνει και ο Χαράλαμπος Πλόσκας στο βιβλίο του «Μια ζωή αγώνες», όπου αναφέρει χαρακτηριστικά για τον Καραμπίλια ότι ήταν «παλιός αναρχικός που στα γεράματα εξελίχθηκε σε σοσιαλιστή». Από την έρευνά μας, προκύπτει ότι ο Δ. Καραμπίλιας συμμετείχε στο Σοσιαλιστικό Κόμμα του Σβώλου, γιατί αυτό είχε ξεκάθαρα εναντιωθεί στον εμφύλιο του 1946–1949, τον οποίο ο Δ. Καραμπίλιας θεωρούσε καταστροφικό για την όποια (ελευθεριακή ή μη) πολιτική εξέλιξη στην Ελλάδα.

Μία από τις κύριες ασχολίες του Δ. Καραμπίλια ήταν να διαβάζει τις αθηναϊκές και άλλες εφημερίδες που υπήρχαν στα γραφεία της ημερήσιας εφημερίδας της Πάτρας *Η Ημέρα*, εφημερίδα η οποία άρχισε να κυκλοφορεί το 1952 περίπου, και είναι συνέχεια της *Σημερινής*, η οποία κυκλοφόρησε με «επαναστατικό» τρόπο, δηλαδή ως όργανο απεργών δημοσιογράφων των εφημερίδων *Νεολόγος* και *Πελοπόννησος*, λίγο μετά την απελευθέρωση.

Ο δημοσιογράφος της *Σημερινής* και αργότερα της *Ημέρας* Νίκος Πολίτης, σε τηλεφωνική επικοινωνία με σύντροφο το 2004 είπε:

Από τότε που ήρθα εγώ στην Πάτρα τον θυμάμαι. Εγώ ήρθα στην Πάτρα το 1947 τον Οκτώβρη. Ο μπάρμπα-Μήτσος ερχόταν στα γραφεία της εφημερίδας για να διαβάσει εφημερίδες. Τον έβλεπα εκεί πολύ συχνά. Στα γραφεία ερχόντουσαν όλες οι εφημερίδες, αθηναϊκές και τοπικές, αυτός καθόταν σε μια γωνία και διάβαζε, δεν ενοχλούσε κανέναν. Η γυναίκα του ερχόταν μερικές φορές και τον έπαιρνε. Ήταν ευγενέστατος. Πρέπει να ήρθε νέος από έξω. Γνώριζε προσωπικά τον Ριζόπουλο, ο οποίος του είχε μεγάλο σεβασμό. Συζητούσε ο Ριζόπουλος μαζί του για το εργατικό κίνημα, φαίνεται ότι γνωριζόντουσαν από παλιά. Στην εφημερίδα δεν δούλευε, μια φορά θυμάμαι είχε δημοσιεύσει μια εργασία.

Ο Δημήτρης Καραμπίλιας είχε αναπτύξει ιδιαίτερη και στενή φιλία με τον διευθυντή της εφημερίδας Χρίστο Ριζόπουλο, παρά τη μεγάλη διαφορά ηλικίας (ο δεύτερος ήταν τότε γύρω στα 40). 4

Σεβή αγνωστών
αποστολών Ρηγοπούλου, Δ.
Απ. Βουρσίνων Αρθογονίαρ Βουρσίνων
εξ Εργατών. Δημ. Καραμπιλίας

Μετά το τέλος της κατοχής και του πολέμου, ο Δ. Καραμπιλίας εμπιστεύθηκε σημαντικό μέρος των χειρογράφων του και άλλων υλικών στον Γιάνη Κορδάτο, στον οποίο έστειλε, επίσης, κάποιες επιστολές. Το γιατί ο Δ. Καραμπιλίας εμπιστευόταν περισσότερο τον Γ. Κορδάτο μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι εκείνη την εποχή ο δεύτερος είχε τεθεί προ πολλού εκτός ΚΚΕ και ο Καραμπιλίας νόμιζε ότι ήταν, ίσως, ο μόνος που θα μπορούσε να διατηρήσει την ιστορική μνήμη του παλαιού αναρχικού κινήματος.

Παρατίθεται χαρακτηριστική επιστολή του Δ. Καραμπιλίας στον Κορδάτο, από την οποία μπορούν να εξαχθούν αρκετές χρήσιμες πληροφορίες:

Πάτρα 20 Μαΐου 1947

Αγαπητέ Κορδάτο γεια σου.

Διαβάζω πάντοτε τα ιστορικά σου σημειώματα, όπου δημοσιεύονται τόσο στο Ρήγα, όσο και αλλού. Εθεώρησα υποχρέωσή μου να σου γράψω την παρούσα, για να διαφωνήσω σε ένα πράγμα που το επαναλαμβάνεις εις το δημοσίευμα περί της πρώτης σοσιαλιστικής εφημερίδας δηλ. της "Ελληνικής Δημοκρατίας". Σ' αυτό επαναλαμβάνεις ότι ο Αμπελικόπουλος ήτο μηχανικός.

Και άλλοτε που σου είχα γράψει για μερικά πράγματα που δημοσιεύτηκαν στην Ιστορία του Εργατικού μας κινήματος και μου είπες απαντητικά ότι θα διορθωθούν σε άλλη έκδοση.

Προκειμένου τώρα για τον Αμπελικόπουλο έρχομαι να σου δώσω μερικές εξηγήσεις. Ο Αμπελικόπουλος ήτο καθηγητής των μαθηματικών στο Γυμνάσιο των Πατρών. Αυτό σου το είχα γράψει αλλά δεν έδωσες πίστη εις εμέ αλλά εις τον αποστάτη προδότη και παλιάνθρωπον Αλ. Ευμορφόπουλο, ο οποίος δεν αποκλείεται και σκοπίμως να διαστρέβλωσε την αλήθεια.

Λοιπόν, για να εξηγηθώ καλύτερα σου κάνω γνωστό το εξής. Την δε πληροφορία μου την κατέχω από τον παλαιόν φίλον μας Βασίλη Καλλιοντζή, την εποχήν εκείνην Ρηγοπουλικόν δημοκρατικόν και αργότερα συνεργάτη μας και μεταφραστή (Όμιλος Επί τα Πρόσω).

Λοιπόν, τρία χρόνια πριν της εκδόσεως της “Ελληνικής Δημοκρατίας”, καθηγητής των μαθηματικών ήτο στην Πάτρα ο Ζαλούχος. Ο Ζαλούχος επαρέδιδε και μαθήματα κατ’ οίκον, προγυμναστής. Ήτο όμως και ένθερμος παιδερραστής. Μίαν μέραν δεν ημπούσε ο άνθρωπος και προέβη στον βιασμόν ενός Γυμνασιόπαιδου, μαθητή του. Έγινε μεγάλο σκάνδαλο στην Πάτρα. Αστυνομός της δημοτικής αστυνομίας ήτο τότε ο Βασίλης Καλλιωντζής (δικηγόρος) ο οποίος προέβη εις την σύλληψη του Ζαλούχου, ο οποίος και επαύθη αμέσως από της θέσεώς του. Εις αντικατάστασιν αυτού, ήλθεν ο Αμπελικόπουλος ο οποίος ήτο καθηγητής στο γυμνάσιον Μεσολογγίου. Από την άφιξη του Αμπελικόπουλου αρχίζει η σοσιαλιστική κίνησις, αφού ευρήκε και εις την Πάτρα το υλικόν που του εχρειάζητο. Μορφωμένοι εις την Ευρώπην, υπήρξεν η ψυχή του Δ.Σ. Έτσι έχει το πράγμα.

Όσο για τον Αλ. Ευμορφόπουλο, αυτός υπήρξεν ο σαμποταριστής του κινήματος από δουλειά του και παλιανθρωπία του. Επέρασε κατόπιν στην αντίδραση.

Και έχω να σου εκθέσω και δια αυτό ένα άλλο γεγονός. Όταν αποφασίσαμε με τον Σταυρόπουλο, Κοτζιά και εγώ να εκδόσουμε το “Εμπρός” στο δεύτερο φύλλο εδημοσιεύσαμε ένα κύριο άρθρο γραμμένο από τον Βασίλη Δουδούμη, με τίτλο “Συμπόνια και Κόλαφος”. Το θέμα ήταν ότι εκείνη την εβδομάδα, κάποιοι κύριοι του Αρχοντάτου των Πατρών, επήραν ένα αμάξι και μετέβησαν εις μίαν έπαυλην, όπου ελάμβανον χώραν γλέντια και όργια. Επί πολλήν ώραν ο δυστυχής ο αμαξιάς επερίμενε την πληρωμή του, και όταν επιτέλους την εζήτησε, εδάρη από τους κυρίους άρχοντες!

Δεύτερον γεγονός ήτο ακριβώς την αυτήν εβδομάδα, ο εμποράκος Γεώργιος Παπαδιαμαντόπουλος, βουλευτής Τρικουπικός, αφού μετά φίλων του μπεκρούλιαζε σε ένα καφενείο των Αθηνών, στο τέλος έδειρε ανηλεώς το γκαρσόνι που του ζήτησε την πληρωμή. Το “Εμπρός” έγινε ανάρπαστον, αλλά στην επομένη Κυριακή οι ενδιαφερόμενοι, προπορευομένου του Αλ. Ευμορφόπουλου, μετέβησαν εις το Πρακτορείον των Εφημερίδων και απαίτησαν την μη κυκλοφορίαν του “Εμπρός”. Ο Ευμορφόπουλος, υποκριτής του χειρίστου είδους, αντιπροσώπευε στην Πάτρα τον βουλευτήν Πατρών Γεώργιο Παπαδιαμαντόπουλο, επέδειξε σ’ αυτό το βρωμερότερον πρόσωπον.

Για κάτι τέτοια ζητήματα, έχω αρχίσει να γράφω μια ιστορία του κινήματός μας από το 1878-1900. Εάν έλθει κανένας και σου ζητήσει δήθεν εκ μέρους μου εφημερίδες ή άλλο τι, βιβλία που σου έχω δώσει, να μη δώσεις τίποτε. Αν καμιά φορά τα οικονομίσω, θα έλθω ο ίδιος προς αντάμωσή σου.

Στο τελευταίο σου σημείωμα για την Επτάνησο έπρεπε να γράψης ότι αυτή εδώθη στην Ελλάδα από τους Άγγλους διότι δεν ημπορούσαν πλέον να σταθούν εκεί, αλλά αφού απέτυχαν να φέρουν βασιλιά στην Ελλάδα τον πρίγκιπα του Βελγίου Λεοπόλδο και για να δεχθούν οι Έλληνες ένα ακόμη παιδί, επρόσφεραν την Επτάνησο για να ρίξουν στάχτη στα μάτια του ελληνικού λαού.

Δεν ηξέρω αν έχεις υπόψιν σου, άρθρα για την Επτάνησο του Βρετανικού Αστέρου του Στεφάνου Ξένου, τα φύλλα 21 Φεβρουαρίου 1861, Μαρτίου 21, Μαρτίου 22 του αυτού έτους και από τότε έως την ένωσιν. Ίσως να τα εύρεις στην Εθν. Βιβλιοθήκη.

Σε εκούρασα ίσως ολίγον με τα γραφόμενά μου, ελπίζω όμως να με συγχωρέσεις. Υμέτερος

Δ. Καραμπήλιας.

Ο Δ. Καραμπήλιας, εκτός από τα απονημονεύματά του και τη συγγραφή άρθρων για την ιστορία του εργατικού κινήματος, είχε μεταφράσει και άρθρα επιφανών αναρχικών θεωρητικών, όπως το άρθρο του Π. Κροπότκιν με τίτλο «Όλοι σοσιαλισταί», το οποίο δημοσιεύτηκε στην ημερήσια εφημερίδα της Πάτρας *Η Σημερινή*, την Πέμπτη, 14 Μαρτίου 1946. Έχει σημασία η χρονική στιγμή μετάφρασης και δημοσίευσης του άρθρου αυτού, γιατί συμπίπτει με την προετοιμασία εμφυλίου πολέμου από τον Ζαχαριάδη και το ΚΚΕ, κάτι που αντιμαχόταν ο Δ. Καραμπήλιας, ο οποίος συμφωνούσε, μεν, με τη λαϊκή αντιστασιακή δράση κατά του γερμανικού στρατού κατοχής, αλλά διαφωνούσε ριζικά με μια πραξικοπηματική εκμετάλλευση του όλου αγώνα από το ΚΚΕ, που θα είχε ως αποτέλεσμα μια δικτατορία σταλινικού τύπου στην Ελλάδα. Το άρθρο είναι το ακόλουθο:

ΟΛΟΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΑΙ!

Μόδα των ταχυδακτυλουργικών πολιτικών σήμερα, όπως και προ 150 ετών! Ένα επίκαιρον άρθρον του Κροπότκιν. Ενώ όλοι εδώ – ασύδοτοι – ομιλούν περί σοσιαλισμού, γίνεται πάλιν επίκαιρον ένα άρθρον του Πέτρου Κροπότκιν, γραμμένο τον Σεπτέμβριον του 1881, όταν παρομοία μόδα είχαν εξαπλωθή εις την πολιτικήν κίνησιν της Ευρώπης. Δημοσιεύομεν κατωτέρω μετάφρασιν του άρθρου αυτού, κατά παραχώρησιν του φίλου της “Σημερινής” παλαίμαχου σοσιαλιστού κ. Δημ. Καραμπήλια, ο οποίος είχε την ευκαιρίαν να γνωρίσει τον συγγραφέα του, διάσημον πρίγκιπα επαναστάτην. Αφότου η σοσιαλιστική ιδέα ήρχισε να εισχωρή εις τους κόλπους των εργατικών μαζών, παρουσιάζεται ένα περίεργον φαινόμενον.

Οι χειρότεροι εχθροί του σοσιαλισμού, εννοήσαντες ότι το καλύτερον μέσον να τιθασεύσουν τον σοσιαλισμόν είναι να υποκριθούν αυτοί ότι είναι οπαδοί του, σπεύδουν να δηλώσουν, ότι είναι σοσιαλισταί. Βλέπετε χονδροαστούς που εκμεταλλεύονται ανηλεώς τον εργάτην, την εργάτριαν, το παιδί, τους μιλάτε δια την σκανδαλώδη ανισότητα του πλούτου, δια τας κρίσεις και την αθλιότητα που συνεπάγεται. Τους μιλάτε δια την ανάγκην τροποποιήσεως του συστήματος ιδιοκτησίας, ώστε να βελτιωθή η κατάσταση των εργατών. Ο αστός έξυπνος, σπεύδει να σας δηλώσει: “Φυσικά! Και εγώ είμαι σοσιαλιστής σαν εσάς! Είμαι σύμφωνος σε όλα! Όμως, ξέρετε; Όχι να τα ανατρέψουμε όλα δια μας, πρέπει να προχωρήσουμε στα μαλακά!” Και σας αφήνει, πηγαίνοντας να απομυζήσει, “στα μαλακά” μερικά άλληλα χρήματα από τους εργάτας του, επί τη προόψει των ζημιών, που η σοσιαλιστική κίνησις δυνατόν μίαν μέραν να του προξενήσει. Άλλοτε, θα σας εγύριζε την ράχη. Σήμερα επιζητεί να σας κάμη να πιστέψετε ότι συμμερίζεται τας ιδέας σας, δια να σας πνίξη ευκολώτερα, ευκαιρίας τυχούσης. Αυτό παρουσιάσθη ιδίως εις τας τελευταίας εκλογάς της Γαλλίας. (Σημ. Το άρθρον αυτό εγράφη τον Σεπτέμβριον του 1881).

Εις κάθε πολιτικήν συγκέντρωσιν, όπου εγίνετο νύξις περί του κοινωνικού ζητήματος, ο ψηφοθήρας έσπευδε να δηλώση ότι και αυτός είναι οπαδός του σοσιαλισμού, εννοείται, του σοσιαλισμού των ταχυδακτυλουργών. Τα δύο τρίτα των υποψηφίων εδήλωσαν εις τους ψηφοφόρους των ότι θ’ ασχοληθούν εις την Βουλήν με το κοινωνικόν ζήτημα. Ο Κλεμανσώ εκηρύχθη σοσιαλιστής και ο Γαμβέτα, παρ’ ολίγον. Αν δεν υπολόγιζεν εις την υπερτάτην ευτυχίαν να ασπασθή την χείρα κάποιου Μεγαλειότητος, δεν θα παρέλειπε να κηρυχθή απροκαλύπτως σοσιαλιστής.

Ο Βίσμαρκ δεν εδίστασε καθόλου. Εδήλωσεν ότι είναι σοσιαλιστής περισσότερο παντός άλλου, σοσιαλιστής εξοχώτατος. Οι καλόγηροι και οι παπάδες δεν υστερούν. Ο ιεροκήρυξ της Αυλής του Βερολίνου κηρύπτει σοσιαλισμόν. Καθώς γράφουν αγγλικά φύλλα, φαίνεται ότι και ο Τσάρος φαντάζεται ότι κατέχει τον αληθινόν σοσιαλισμό, αφότου ετοποθέτησε στο τραπέζι του (του γραψίματος) ένα κομμάτι μαύρο ψωμί από χόρτα και λιγοστό αλεύρι, δια να του επενθυμίξη διαρκώς ποια είναι η τροφή των ρώσων χωρικών. Δεν περιμένει, ως φαίνεται, παρά την ευλογίαν του Βίσμαρκ και των πατριαρχών Αντιοχείας και Κωνσταντινουπόλεως για ν’ αρχίση να εφαρμόζη τας σοσιαλιστικάς του θεωρίας.

Εν τέλει, όλοι σοσιαλισταί!

Τοκογλύφοι, που κερδοσκοπούν επί της τιμής του ψωμιού για ν’ αγοράσουν κοσμήματα των γυναικών τους. Εργοδοταί που οι εργάται των πεθαίνουν από φθίσιν και τα παιδιά τους από ατροφίαν. Χωροφύλακες που τους υπηρετούν. Όλοι αυτοί, αν ενεργούν ερέυνας, αν φυλακίζουν και απαγχονίζουν τους σοσιαλιστάς, αν σκοτώνουν τους εργάτες και τα παιδιά τους, αν σαλαβουτούν στην πολιτική και το χρηματιστήριο όλα τα κάμνουν δια να επιταχύνουν τον θρίαμβον του αληθινού σοσιαλισμού!

Αυτό το θέαμα μας προξενεί λύπην. Μας αποδεικνύει ότι η αστική τάξις συνωμοτεί δια την πλαστογράφησιν του σοσιαλισμού, όπως ακριβώς χθες επλαστογράφησε την δημοκρατικήν ιδέαν. Μας αποδεικνύει ακόμη ότι άτομα θεωρούμενα άλλοτε ως σοσιαλισταί εγκαταλείπουν την ιδέαν - μητέρα του σοσιαλισμού και περνούν εις το στρατόπεδον του αστισμού, διατηρούντες, ως προσωπίδα, την ετικέττα του σοσιαλισμού. Ποία υπήρξεν η ιδέα μητέρα του σοσιαλισμού;

- Η ιδέα της ανάγκης να καταργηθεί η μισθοδουλεία, να καταργηθεί η ατομική ιδιοκτησία που εδάφους, των σπιτιών, των πρώτων υλών, των εργατικών εργαλείων, μονολεκτικώς του κεφαλαίου. “Παραδέχεσθε αυτήν την ανάγκη; Συγκατατίθεσθε να ζήτε βάσει των αρχών αυτών;”.

Αυτό ερωτούσαν άλλοτε τον νεοερχόμενο, προτού του τείνουν το χέρι δια να τον υποδεχθούν ως σοσιαλιστήν. Δεν τον ερωτούσαν αν συμφωνεί εις την ανάγκη να καταργηθεί η ατομική ιδιοκτησία μετά διακόσια ή χίλια χρόνια! Είναι τεμπελιά να θέτη κανείς ερωτήματα δια το τι θα γίνη μετά διακόσια χρόνια! Η κοινωνική μεταβολή διεκηρύσσετο δια την επαύριον! Αυτή η ιδέα ήτο η γραμμή διαχωρισμού των σοσιαλιστών και εκείνων οι οποίοι παραδέχοντο την ανάγκη βελτιώσεως της τύχης του εργάτου, που ανεγνώριζαν ακόμη ότι ο κομμουνισμός... είναι καλός ως σύστημα, αλλά δεν παραδέχοντο την εφαρμογήν του από της μιας μέρας εις την άλλην.

Ένας συνταγματάρχης της Ρωσικής χωροφυλακής έλεγε εις ένα φίλο μας ότι και αυτός επίσης ευρίσκει θαυμάσιον το κομμουνιστικόν ιδεώδες, αλλά δεδομένου ότι το ιδεώδες αυτό δεν μπορεί να εφαρμοσθή προ της παρελεύσεως 200, ίσως και 500 ετών, ο φίλος μας έπρεπε να καθήση εις την φυλακήν, προς τιμωρίαν δια την προπαγάνδαν που είχε κάμει υπέρ του ιδεώδους συστήματος.

Παρομοίως με τον συνταγματάρχην της χωροφυλακής, υπάρχουν σήμερα άνθρωποι υποστηρίζοντες ότι η κατάργησις της ατομικής ιδιοκτησίας αποτελεί ουτοπικόν μυθιστόρημα και ότι κινούμενοι δια την κατάληψιν της κυβερνητικής μηχανής μέσω αυτής θα βελτιώσουν “στα μαλακά” την τύχην του εργάτου. Ως εάν ήτο δυνατόν η αστική τάξις, κάτοχος του κεφαλαίου, να επιτρέψει εις βάρος της σοσιαλιστικά πειράματα! Όλοι σοσιαλισταί!

Ο εργάτης πρέπει να διακρίνη ποιои είναι οι σύμμαχοί του σοσιαλισταί και ποιои οι εχθροί του, οι ταχυδακτυλοουργοί του σοσιαλισμού.

Ο Δ. Καραμπήλιας δεν ήταν καθόλου ικανοποιημένος από τα τότε γραφόμενα στον αριστερό Τύπο και τη σχετική βιβλιογραφία με την ιστορία του εργατικού και σοσιαλιστικού κινήματος, αφού τα περισσότερα ιστορικά στοιχεία είτε παραποιούνταν είτε δεν αναφέρονταν καν. Έτσι, είχε αρχίσει να γράφει τα απομνημονεύματά του, για να απαντήσει σε όλα αυτά. Το 1954 είχε δε φτάσει σχεδόν στο τέλος τους ώστε να αρχίσουν να δημοσιεύονται σε συνέχειες στην *Ημέρα*. Μάλιστα, ήταν έτοιμος να γράψει ιστορικό άρθρο σχετικά με τα πραγματικά γεγονότα και τις πραγματικές συνθήκες της επίθεσης του Δημήτρη Μάτσαλη εναντίον των Φραγκόπουλου και Κόλλα το 1896 και να το δημοσιεύσει στην ίδια εφημερίδα, άρθρο το οποίο θα αποτελούσε απάντηση σε σχετικά ανακριβή δημοσιεύματα της εφημερίδας *Νεολόγος*.

Εξάλλου, ανάμεσα στα άλλα, ο Δ. Καραμπήλιας ασχολούνταν και με λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά θέματα. Να ένα άρθρο του στο περιοδικό της Πάτρας *Αστήρ* της Ελλάδος, στις 6 Φεβρουαρίου 1927:

Ο ΣΙΟΡ ΖΙΛΛΣΧΙΛΛΕΡ – ΜΠΕΤΟΒΕΝ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Επί της ζωής των δύο τούτων μεγάλων ανδρών της τέχνης υπήρξαν και ίσως να υπάρχουν ακόμη άγνωστοι λεπτομέρειαι. Προ τινων ετών δυο θαυμασταί των, ο ένας Γάλλος και ο άλλος Ελβετός, αμφότεροι στενώς συνδεδεμένοι δια φιλίας, είχαν επιδοθή εις την έρευναν αγνώστων λεπτομερειών επί της ζωής αφ’ ενός και των σχέσεων αφ’ ετέρου, αι οποίαι συνέδεσαν τας δύο μεγάλας της τέχνης διανοίας. Εκ της ερεύνης των προέκυψαν τα ακόλουθα:

“Την Κυριακήν 26^{ην} Αυγούστου 1792, έτος 4^{ον} της Ελευθερίας και πρώτον της ισότητος, κατά την συνεχή συνεδρίασιν της Εθνικής Νομοθετικής Συνελεύσεως, η οποία είχαν αρχίσει τας εργασίας της την 10^{ην} Αυγούστου, παρουσιάσθη προς αυτήν επιτροπή απεσταλμένη παρά διαφόρων ομίλων, εις την οποίαν επέτρεψαν την είσοδον και η οποία εξήτει όπως ο τίτλος του “Γάλλου Πολίτου” απονεμήθη εις διαφόρους εξεχούσας προσωπικότητας ξένης Εθνικότητος, αι οποίαι προσωπικότητες δια της γραφίδος των υπερήσπισαν την υπόθεσιν της Ελευθερίας της Γαλλικής Επαναστάσεως.

Ο τότε Πρόεδρος Λακρουά εχαιρέτησε την επιτροπήν με το “καλώς ήλθατε” και δι’ ολίγων λέξεων ευγενούς απλότητος προσεφώνησεν ως εξής: “Η Γαλλία ελευθέρα είναι λίαν ευχαριστημένη να περιβάλη με την δόξαν της όλους τους μεγάλους άνδρας ξένων χωρών, οι οποίοι ετόλμησαν να ομιλήσουν την γλώσσαν της ελευθερίας και της ισότητος εν μέσω των σκλαβωμένων συμπατριωτών τους, και η Εθνουσύλευσις ωρισμένων θα τους είπει: “Είσαθε Γάλλοι πολίται”.

Ο Βινιά, υποστηρίζων τους απεσταλμένους με την ευγλωττίαν των ωραίων ημερών του εφώνησεν: “Όχι, δεν είναι μόνον δι’ ημάς, ούτε δια το μικρόν αυτό μέρος του πλανήτου μας που ονομάζεται Γαλλία, όπου εγκαθιδρύσαμεν την ελευθερίαν, ώστε μόνον επί της Πλατείας Βανδώμ να συγκεντρωθή το καταφερθέν κτύπημα κατά του δεσποτισμού. Ο αντίκτυπος πρέπει να γίνη αισθητός παντού όπου υπάρχουν δεσπότηαι. Οποίος ασφαλέστερος τρόπος προς εξασφάλησιν της Γαλλικής Ελευθερίας να συμμετάσχουν οι φιλόσοφοι των ξένων Εθνών εις τους κινδύνους της, αναλαβόντες την υπεράσπισίν της”.

Ο Λακρουά, χωρίς να φέρη καθαρά καμμίαν αντίστασιν εις την πρότασιν είπεν: “Επεθύμουν, όπως ο τίτλος του “Γάλλου Πολίτου” δοθή εις ξένους κατόπιν αιτήσεως των”. Ο Γκαδέ απήντησεν εις ένα εμφαντικόν τόνον της εποχής του: “Θέλεις (δηλ. ο Πρόεδρος) όπως οι ξένοι ζητήσουν μόνον των τον τίτλον του Γάλλου Πολίτου”. Αλλ’ όταν η πόλις των Αθηνών προσέφερε τον τίτλον του “Αθηναίου πολίτου” προς τον Ηρακλέα, ο ήρωας εκείνος δεν τον είχαν ζητήσει προηγουμένως. Όταν η Πολωνία εκαλούσε τον συγγραφέα του “Αιμιλίου” δια να της συντάξη ένα σύνταγμα ο Ζαν Ζακ δεν είχαν ζητήσει τοιαύτην τιμήν. Ο Πρόεδρος θέλει όπως οι ξένοι ζητήσουν μόνον των τον τίτλον.

Αλλ’ αυτό το θυσιαστήριον της ελευθερίας, μήπως θα είναι καμμί ακαδημία, ή δια να λάβη τις μίαν εύνοιαν, τι λέγω, μίαν δικαιοσύνην πρέπει να την ζητήση μόνος του: Ο Διδερύ και ο Ρουσσώ δεν υπήρξαν ποτέ ακαδημαϊκοί, διότι ποτέ δεν το εξήτησαν”.

Η ανπιπολίτευσις ητήθη. Δια διατάγματος της 26 Αυγούστου 1792 ο τίτλος του “Γάλλου πολίτου” εδόθη εις οκτώ ξένα προσωπικότητας, μεταξύ των οποίων οι Κλόποστορ, Πεσταλόζι, Πρίστλεϋ, Ουάσιγκτων, Κοσικόζη και σιόρ Ζίλλ. Το τελευταίον αυτό όνομα παρουσιάσθη στο Γαλλικόν κοινόν ως ένα αίνιγμα. “Ποιος μπορεί να είναι αυτός ο Σιορ Ζίλλ;” Ο Σιορ Ζίλλ όταν ακόμη εφοίτα εις το Κολλέγιον είχε συνθέσει ένα δραματικόν έργον υπό τον τίτλον “Οι Λησται”. Εις ηλικίαν είκοσι δύο ετών εγκατέλειψε την Πατρίδαν του Βιτεμπέργην, μετά της οικογενείας του, διότι ο Δουξ Κάρολος-Ευγένιος του απηγόρευσε να γράφη όπως εσκέπτετο με την ρητήν απειλήν ότι θα τον έρριπτεν εις τας φυλακάς.

Μόλα ταύτα οι “Λησται” επαίχθησαν την 13 Ιανουαρίου 1782 εις το θέατρον της Μάνχεϊμ με καταπληκτικήν επιτυχίαν. Εδώ εξηγείται το παν. Τώρα καθένας καταλαβαίνει την αινιγματικότητα των λέξεων “Σιορ Ζίλλ” που δεν ήτο άλλος από τον Φρειδερίκον Σχίλλερ. Δεν είναι καθόλου απίθανον εξ αιτίας μιας κακής προφοράς και εις στιγμήν κανενός επεισοδίου της Συνελεύσεως να εγγράφη κατά τρόπον αστέιον εις τον κατάλογον των τίτλων του Γάλλου Πολίτου το όνομα του συγγραφέως του “Άσματος του Κύκνου” του “Γουλιέλμου Τέλλου” και τώσων άλλων αριστουργημάτων.

Οι “Λησται”, λοιπόν, απεκάλυψαν το όνομα Σχίλλερ. Αλλά και ένα άλλο έργον του Σχίλλερ, όχι ολιγότερον χαρακτηριστικόν, εφαινότο ότι είχαν ενθουσιάσει τους άνδρας της Γαλλικής Επαναστάσεως. Τούτο ήτο ο “ύμνος προς την χαράν”, θαυμάσιον λυρικόν ποίημα, ανερχόμενον εις το έτος 1785. Η πρώτη μετάφρασίς του εις την γαλλικήν εδημοσιεύθη εις το περιοδικόν “Thalie”, περιέχουσα δρυμείς στροφάς κατά των τυράννων και δημίων του λαού, ως η “Μασσαλιώτις”. Το υπόλοιπον του έργου απετελείτο από μίαν μεγαλειώδη έκκλησιν προς την “αδελφότητα των λαών!”.

Το μέρος αυτό του “ύμνου προς την χαράν” έχει συνθέσει ο μέγας Μπετχόβεν, κατέστησε δε τοιουτοτρόπως τον Σχίλλερ τον εκλεκτότερον του συνεργάτην και συνάμα Γάλλον Πολίτην. Εξ αυτής της συνεργασίας των δυο μεγάλων διανοιών Σχίλλερ-Μπετχόβεν, προήλθον τα μεγαλουργά έργα του Μπετχόβεν, ως η “Συμφωνία μετά χορού”, εις την οποίαν τέσσαρα in solo και ένας χορός κατά το δυνατόν πολυάριθμος άδων εις όλα τα σχήματα επιτυγχάνει εις όλας τας υψηλάς εκδηλώσεις την ανθρωπίνην χαράν και την εκδήλωσιν της παγκοσμίου αδελφότητος. Η “συμφωνία μετά χορού” ετελείωσε κατά το έτος 1824 και εξετελέσθη το πρώτον εις την Βιέννην κατά το έαρ του αυτού έτους. Έμεινεν όμως άγνωστος εις το πολύ γαλλικόν κοινόν μέχρι του 1831, εις δε την Γερμανίαν παρεγνωρίσθη μέχρι του 1849. Κατ’ εκείνην την εποχήν ο γνωστός επαναστάτης Βακουήν την ήκουσεν εις Δρέσδην από συμφωνικήν ορχήστραν διευθυνομένην υπό του Ριχάρδου Βάγνερ, ο οποίος ήρχετο ακριβώς δια να την αναστήση.

Η εντύπωση του Βακουίνι υπήρξε τοσοούτον ισχυρή, ώστε λησθήναι πάλιν πάλιν σύμβουλον, διότι κατεζητείτο δραστηρίως υπό της αστυνομίας, τρέχει προς τον Βάγνερ εις το τέλος της εκτελέσεως και του φωνάζει: “- Εάν επρόκειτο ποτέ ολόκληρος η μουσική να εξαφανισθή κατά την παγκόσμιον κοινωνικήν επανάστασιν, θα ήτο καθήκον σας και με κάθε κίνδυνον της ζωής σας να διασώσετε αυτήν την συμφωνίαν”. Πρόκειται περί της 9ης συμφωνίας. Γεννάται όμως και η περιέργεια να μάθω κανείς εάν ο Σχίλλερ έλαβε γνώσιν του διατάγματος της τότε Γαλλικής Εθνοσυνελεύσεως, δια του οποίου απενεμήθη εις αυτόν ο τίτλος του Γάλλου Πολίτου.

Υπό ημερομηνίαν 10ης Αυγούστου 1792, ο Υπουργός των Εσωτερικών της Γαλλικής Δημοκρατίας Ρολλάν, υπέγραψεν ιδιοχείρως επιστολήν απευθυνομένην “Προς τον κύριον Ζιλλ, Γερμανόν Δημοσιογράφον”.

Η επιστολή φέρουσα αόριστον Διεύθυνσιν δεν έφθασεν εις τον παραλήπτην, παρά εις μακροτέραν εποχήν, κατά την οποίαν η Γαλλική Κυβέρνησις είχεν αλλάξει, και μία απάντησις προς αυτήν καθίστατο άσκοπος, δια τον λόγον ακόμη ότι αυτή η κυβέρνησις δεν αντεπροσώπευε πλέον τας αρχάς της Γαλλικής Επαναστάσεως. Ο Σχίλλερ, συνεβουλεύθη τον Γκαίτε περί του πρακτέου εις την περίστασιν αυτήν. Δεν έπραξεν όμως τίποτε.

Ο Μπετχόβεν υπήρξεν ενθερμότατος δημοκρατικός, ο δε Σχίλλερ δια των Θεατρικών του έργων εξεγείρετο κατά της καταχρήσεως της ισχύος. Ο “Ύμνος προς την χαράν” εψάλλετο εις λαϊκούς ήχους επί μακρόν εις τα κέντρα των σπουδαστών και ήτο πάντοτε το άσμα των λαϊκών διασκεδάσεων κατά πάσης τυραννίας.

ΔΗΜ. ΚΑΡ.

Επίσης, ο δικηγόρος Τάσος Μιχαήλ Μαγδαληνός, στενός φίλος του Δ. Καραμπήλια, έγραφε συχνά χρονογραφήματα στις εφημερίδες *Σημερινή* και *Ημέρα* με το ψευδώνυμο Δήμος Κοσμάς. Στο παρακάτω άρθρο του στην *Ημέρα*, την Τρίτη, 4 Ιουλίου 1950, τεύχος 1636, μαθαίνουμε διάφορα για την καθημερινότητα στην Πάτρα του 1900, καθώς και τη σχέση της με την Ιταλία. Το άρθρο αυτό συγκροτείται από την προφορική μαρτυρία του Δ. Καραμπήλια:

Το σημειωματάριό μου “Ταραντέλλα”

Του συνεργάτου μας κ. ΔΗΜΟΥ ΚΟΣΜΑ

Έφταιγε άρα γε η νύχτα, η σπαρμένη μάγια; Έφταιγε η πανσέληνος, που εξαύλωνε όλα τα γύρω; Έφταιγε η θάλασσα με του παιδιού το γλυκανάσασμα, όπως διαγραφόταν πίσω από τα τόξα των καλοκλαδεμένων αρμυρικιών; Ή το παγωμένο οινόπνευμα που βάνει φωτιά στη φαντασία; Δεν ξέρω.

Η γύρω μου ομορφιά μ’ έσπρωχνε να ζητήσω την εξήγησή: πώς ξεφύτρωσαν στην ερημιά, στο 18ο χιλιόμετρο του δρόμου Πατρών-Αχαΐας δύο κέντρα, που δίνουν με τα φώτα τους μια μυστηριώδη λάμψη στο έρημο νυχτερινό τοπίο; Ο άνθρωπος, που ανέλαβε να με δια φωτίσει, δεν είχε μόνον καταληφθή από τη μέθη του τοπίου – είχε και τη μέθη της ηλικίας. Όταν αγαπά κανείς είναι πάντα είκοσι χρονών, κι όταν είναι ερωτευμένος – με όλα, με το παρελθόν, με το παρόν και με το μέλλον. Ο άγουρος άρχισε να διηγείται:

Ήταν -έχω ακουστά-μετά τον ατυχή πόλεμο του 1897, ο Γαριβάλδης, ο εθνικός ήρωας των Ιταλών, είχε γίνει και εθνικός ήρωας των Ελλήνων. Η δημοτική μούσα μας τον είχε πάρει στα φτερά της. Οι σχέσεις Ελλάδος και Ιταλίας δεν εγνωρίσαν ποτέ καλύτερη περίοδο. Η αλιεία στα ελληνικά παράλια διεξαγόταν με μεγάλη κλίμακα από ιταλικά αλιευτικά. Μικρός στολίσκος απ’ αυτά άραζε κάθε βραδάκι στην παραλία του Αλισού κ’ εφοδιάζε όλα τα γύρω χωριά με σπαρταριστό ψάρι της ώρας.

Το μεγαλύτερο κι ομορφότερο καΐκι -η ναυαρχίδα να πούμε του στόλου των αλιευτικών- ανήκε στον Πέππο, ένα μελαχροινό παλικάρι 25 χρονών, γιο Ιταλού και μιας μαύρης από την Τριπολιτίδα, που είχε ξετρελλάνει τις χαμηλοβλεπούσες κοπέλλες του τέλους του αιώνας, με την ομορφιά και την παλικαριά του...

Το 1900 στην αρχή του καλοκαιριού, εμφανίσθηκαν δύο μελαχροινές κοπέλλες και μια ξανθή, Ιταλίδες, που έφτασαν ως εκεί με την επιθυμία να βρίσκονται κοντά στον Πέππο – παραμερίζοντας κάθε ερωτική αντιζηλία μεταξύ τους. Και καθώς δεν μπορούσαν να βγάλουν αλλοιώς το ψωμί τους, ήλθαν σε συνεννόηση με τον παραστάτη του Λέοντος να τους φτιάσει ένα πρόχειρο παλκοσένικο, λίγο πιο κάτω από την πηγή.

Εμφανίσθηκαν για πρώτη φορά στις 29 Ιουλίου 1900, των Αγίων Αποστόλων, και τραγούδησαν πρώτο το “Εβίβα Γαριβάλδη. Εβίβα Λιμπερτά”, που προκάλεσε θύελλα ενθουσιασμού (δεν ξέρω αν μόνο πατριωτικού) στους παραθεριστές και στους άλλους χωρικούς που είχαν συρρεύσει εκεί. Έπειτα έπαιξαν σκετς, τραγούδησαν ναπολιτάνικες καντσονέτες και διάφορα εύθυμα ιταλικά τραγουδάκια, ένα από τα οποία είχε για ρεφραίν “Ταραντέλλα, ταραντέλλα, ταραντέλλα”.

Τραγουδούσαν κ’ έπαιζαν με το διαβολικό μπρίο που δίνει μόνον ο έρωτας, σε τρόπο που αυτό το αυτοσχέδιο βαριετέ έγινε σεισμός για τις παντρεμένες γυναίκες και πειρασμός για τους άντρες. Διηγούνται πως ένας σταφιδάς από τα Σουδενέικα είχε κατορθώσει να διασώσει 10 χιλιόλιτρα σταφίδα απ’ τη θεομηνία του περονόσπορου του 1900. Την πληρώθηκε 1000 δρχ. το χιλιόλιτρο, πρωτοφανής τιμή για την εποχή εκείνη.

“Πλούσιος, ευτυχής και μ’ ευρωστιά της σαρκός” – για να θυμηθούμε τον Καβάφη – πήγε να διασκεδάσει στην “Ταραντέλλα”. Αλλά το πρωί τα 10 χιλιάρικα έλειπαν από την τσέπη του. Το γεγονός έπεσε σαν βόμβα. Οι νοικοκυρές φώναζαν πως καλά του έκαμαν του παλιανθρώπου. Κάθε άνδρας έδινε την εξήγησή του κ’ οι πιο ηλικιωμένοι έλεγαν πως “οι Ταραντέλλες” παίρνουν τα λεπτά των ανδρών με μαγνήτη (ω αυτός ο μαγνήτης των ωραίων γυναικείων ματιών!)...

Σε λίγες μέρες ο Πέππος, κατευχαριστημένος, τις πήρε περίπατο με τη “ναυαρχίδα” του στον Πάπα. Εκεί, ασυλλόγιστος καθώς ήταν σε πολλά, πήδησε από το αμπούρο, μπρος στα έκπληκτα μάτια τους, καβάλλησε ένα δελφίνι και το σφίξε στην αγκαλιά του. Το κήτος, στην προσπάθειά του ν’ απαλλαγεί, τον έκοψε κάπου και το αίμα πλημμύρισε. Πέθανε από αιμορραγία (πριν προφτάσει το καΐκι να φτάσει στο γιατρό) μπροστά στην “Ταραντέλλα” και κατά την θέλησή του, το έρριξαν στην αγκαλιά της θάλασσας σ’ αυτό το σημείο. Εκεί ακούγεται τις νύχτες με το βοριά, κάτι σαν θρήνος... οι “Ταραντέλλες” εθρήνισαν, μαυροφορέθηκαν κ’ εχάθηκαν... Τι ρωμαντική ιστορία!

Η επανεμφάνισις της “Ταραντέλλας” μετά μισόν αιώνα, αποτελεί ρωμαντική ανακύκλωση-επάνοδο προς το πνεύμα της “Ανθισμένης μυγαλιάς”... Αυτά μου είπεν ο άγουρος Αχαιός νέος. Μεταφέρω εδώ τα λόγια του γιατί συμπαθώ τις υπερατομιστικές ανησυχίες και τα οράματα όλων των νέων –και πιο πολύ εκείνων, που τους διαφεύγει η λάμψη των σπλιβόντων Εδουάρδων...

ΔΗΜΟΣ ΚΟΣΜΑΣ

Με τη συμβολή του Δ. Καραμπήλια έχουν γραφεί και δυο κείμενα για το Σικάγο και την Εργατική Πρωτομαγιά του 1884 από τον Χρίστο Ριζόπουλο, που δημοσιεύθηκαν στη *Σημερινή*, την Τρίτη, 30 Απριλίου 1946, και στην *Ημέρα* την Κυριακή, 29 Απριλίου 1979:

ΕΙΣ ΤΟ ΣΙΚΑΓΟΝ, ΠΡΟ 60 ΕΤΩΝ ΟΙ ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΑΠΗΓΧΟΝΙΣΘΗΣΑΝ ΚΑΙ Ο ΠΕΜΠΤΟΣ ΗΥΤΟΚΤΟΝΗΣΕ ΜΕ ΣΙΓΑΡΕΤΤΟ ΕΚΡΗΚΤΙΚΗΣ ΥΛΗΣ!

Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ εγεννήθη από την πάλην της εργατικής τάξεως δια την διεκδίκησιν της οκτάωρου εργασίας. Και είνε ηλικίας 60 ετών. Εγεννήθη, ΑΚΟΜΙΒΩΣ, την 1ην Μαΐου 1886, εις το Σικάγον. Επεκράτησε δε να λέγεται και “Κόκκινη Πρωτομαγιά”, διότι η πρώτη ωργανωμένη εργατική εκδήλωσις υπήρξε μία ημέρα αίματος και θανάτου. Τον Οκτώβριον του 1884, συνήρρητο εις το Σικάγον το συνέδριον της Αμερικανικής Ομοσπονδίας των Εργατικών Ενώσεων, το οποίον υιοθέτησε το σύνθημα 8-8-8 ήτοι “οκτώ ώρες εργασία, οκτώ ώρες ανάπαυσις, μόρφωσις και ψυχαγωγία, οκτώ ώρες ύπνος” και ώρισεν την 1ην Μαΐου 1886 ως ημέραν γενικής απεργίας μέχρις ικανοποιήσεως του ανθρωπιστικού αιτήματος.

Αι Εργατικά Ενώσεις προητοιμάζοντο εντατικώς δια την «μεγάλην ημέραν» και το εργατικό κίνημα προσέλαβε τοιαύτην έκτασιν, ώστε πολλοί εργοδοταί εδέχοντο εκ των προτέρων την συμφωνίαν των 8 ωρών. Την οριοθετείθεισαν ημέραν εξεργάγησαν 5.000 απεργία και έλαβον χώραν επιβλητικά διαδηλώσεις εις όλας τας μεγάλας πόλεις της Αμερικής.

Μασσαλιώτις των Εργατών

Δια πρώτη φορά όταν τότε οι εργάτες έψαλλον επαναστατικά θούρια και κυρίως την “Μασσαλιώτιδα των εργατών”, με ειδικούς στίχους επί της μουσικής του γαλλικού ύμνου. Ας σημειωθεί, εν παρενθέσει, ότι, την Εργατική Μασσαλιώτιδα είχε μεταφράσει εις την Ελληνικήν ο Βασίλειος Δουδούμης, δικηγόρος και πρόεδρος του πρώτου εν Πάτραις εργατικού σωματίου “Σοσιαλιστική Αδελφότης” του 1895. Η πρώτη στροφή ήτο:

- Εμπρός, παιδιά της λευτεριάς,

η δόξα τώρα μας καλεί.

Κάτω ο τύραννος παράς.

Τα παιδιά μας κλαίν για ψωμί.

Και η επωδός:

Εργάται των εθνών

Μια γνώμη, μια καρδιά.

Με δύναμη, με ένωση.

Η νίκη είναι για μας.

Οι κεφαλαιοκράται και οι αμερικάνοι κυβερνήται απεφάσισαν να σπάσουν τον αγώνα των εργατών μεταχειριζόμενοι τα όπλα. Και έτρεξε αίμα εις πολλές πόλεις, εκείνο όμως που έγινε εις το Σικάγον έμεινεν ιστορικόν, διότι εκεί η καταστολή του εργατικού κινήματος υπήρξεν εξαιρετικώς αγρία και αλιτήριο.

Το βράδυ της 7^{ης} Μαΐου 10.000 απεργοί είχαν συγκεντρωθή έξω από το εργοστάσιον γεωργικών εργαλείων του Μακ-Κόρμικ δια να εμποδίσουν απεργοσπάστας. Ένα σώμα της ιδιωτικής αστυνομίας επέτρεσε κατά των διαδηλωτών με αποτέλεσμα τον φόνον ενός και τον τραυματισμόν εκαντοντάδων.

Δια να διαμαρτυρηθούν εναντίον της επί μίαν ήδη εβδομάδα συνεχιζόμενης σφαγής, 15.000 εργάται παρευρέθησαν εις συλλαλητήριον εις την πλατείαν Φλαιμάρκετ, όπου ήκουσαν τους λαϊκότερους ρήτορας της πόλεως, τον Αύγουστον Σπις, τον Σαμουήλ Φίλντεν και τον Αλμπερ Πάρσον. Μόλις ενύκτωσε και ο λαός ήρχισε να διαλύεται προσεβλήθη χωρίς αιτίαν από 20 αστυνομικούς. Επρόκειτο περί σατανικού σχεδίου.

Μέσα στο σκοτάδι, ένας “βαλτός” παρεισέφρυσε μεταξύ των εργατών και επέταξε μίαν βόμβαν εις το μέσον των αστυνομικών. Τότε ήρχισε μια σφοδρά επίθεσις με όπλα και περιστροφή κατά των εργατών. Επηκολούθησεν η σύλληψις των επί κεφαλής της εργατικής κινήσεως και η εις θάνατον καταδίκη, των Εργατικών αγωνιστών Αύγουστου Σπις, Λουίς Λιγκ, Αλμπερ Πάρσον, Τζωρτζ Έγκελ και Άντολφ Φίσερ. Η δίκη των υπήρξε μία σκηνοθεσία. Οι κατηγορούμενοι, ήσαν εις την πραγματικότητα, κατηγοροί της κεφαλαιοκρατικής και αντιχριστιανικής οργανώσεως της κοινωνίας, πηγής τόσων δεινών και εγκλημάτων.

Ιδίως η απολογία του Αυγούστου Σπις υπήρξε μνημειώδης και προφητική των συγχρόνων Κρατικών μεταρρυθμίσεων. Όταν ήλθεν η σειρά του ν’ απολογηθή, υψώθη από το ειδύλιον σαν δρυς και έτσι τους ωμίλησεν ο μελλοθάνατος: Κύριοι δικασταί, Αν σκέπτεσθε σοβαρώς ότι με τις κρεμάλες μπορείτε να σταματήσετε το κίνημα, που εξωθεί εκατομμύρια γονατισμένων από την καταπίεσιν εργατών προς την εξέγερσιν, είσθε, μα την αλήθεια, “πτωχοί τω πνεύματι”. Τότε, θα μας κρεμάσετε με το δίκιο σας. Έπειτα, αυτό είναι το καλύτερο που έχετε να κάμετε. Κρεμάστε μας! Αλλά, η κατάληξις, ποια θα είναι; Εάν δεν την βλέπετε, εγώ σας την αγέλλω. Γύρω σας, κάτω σας, δίπλα σας, πάνω σας, από όλες τις μεριές σας, θεριεύει μια φωτιά. Το έδαφος σαλεύει κάτω από τα πόδια σας. Βαδίζετε, κυριολεκτικώς, επάνω σε μια υπόγεια φωτιά. Θέλετε να την αγνοήτε; Δεν θα την αποφύγετε. Θέλετε να απαλλαγίτε, άπαξ δια παντός, από όλους τους “συνωμότες”; Απαλλαγίτε από τους αυθέντας της βιομηχανίας, οι οποίοι εδημιούργησαν την ανήθικον περιουσίαν των από το κλεμμένο αντίτιμον της εργασίας που δεν επληρώθη. Καταργήσατε τον εαυτό σας Κύριοι Προνομιούχοι. Διατί; Διότι σεις, με την συμπεριφοράν σας, είσθε οι πρώτοι υποκινηταί της επαναστάσεως. Καταργήσατε την αρπαγήν και την λεηλασίαν, Κύριοί μου. Αλλά, αυτή είναι η απασχόλησις σας. Είναι η ανήθικος αποστολή μιας εκατοντάδος ανθρώπων, οι οποίοι προτιμούν ν’ απολαμβάνουν το παν, χωρίς να κάμνουν τίποτε. Κοιτάξετε τι έχει γίνει. Οι εργάται έχουν πετσοκοφεί και σεις, ω Χριστιανοί μου και καλοί μου και ευγενικοί αστοί, σεις είσθε οι κοινωνικοί γύπες, που τρέφεσθε από τα πτώματα. Θέλετε να κάμομε έναν περίπατο στα στενά δρομάκια της πολιτείας αυτής, εκεί όπου φθίνουν οι αληθινοί δημιουργοί του πλούτου; Πάμε μαζί εις τα ανθρακωρυχεία του Χόκιγκ-Βάλου; Δεν θα βρούμε ανθρώπους, θα βρούμε κινούμενα πτώματα. Η γενική κρατικοποίησις των μέσων παραγωγής καθίσταται αναπόφευκτος αναγκαιότης. Αρχίζει η εποχή του σοσιαλισμού και της παγκοσμίου συνεργασίας. Ιδιωτική βιομηχανία, σημαίνει αναρχομένη βιομηχανία. Μετρημένα άτομα χρησιμοποιοούν προς όφελός των τας εφευρέσεις. Ο κόσμος είναι δια τους ολίγους. Δεξιά και αριστερά πέφτουν οι όμοιοι των, θύματα του πλούτου και της καλοζωίας των. Ολίγον τους ενδιαφέρει. Με τας μηχανάς των μετατρέπουν το ανθρώπινο αίμα σε βώλους χρυσαφιού. Την ίδια την υγείαν των ανηλίκων. Με την πολλήν εργασίαν, δολοφονούν τα γυναικόπαιδα. Με την ανεργίαν σκοτώνουν. Και αυτοί οι άνθρωποι σου λέγονται Χριστιανοί! Γνήσιοι Χριστιανοί! Εμείς παρέβημεν τους νόμους σας, δια να δείξουμε εις τον λαόν εις τι αποβλέπουν όλοι σας οι θεσμοί: εις το να εγκαθιδρύσουν, εις την χώραν αυτήν, μίαν ολιγαρχίαν, ομοία της οποίας εις κτηνωδίαν, δεν υπάρχει ουδαμού της γης! Και τώρα, αι ιδέαι, που εδώ υπερασπίζω, μάθετε, είναι ιδικαί μου και μου είναι αδύνατον να τας εγκαταλείψω. Δεν είναι ρούχα να τα βγάλω και να τα παρατήσης. Νομίζετε ότι θα μπορέσετε ν’ απαλλαγίτε από τας ιδέας αυτάς, που κερδίζουν καθημερινώς έδαφος, αποστέλλοντες ημάς εις την αγχόνην; σας προκαλώ να αποδείξετε αν υπάρχη ίχνος ψευτιάς εις τα λεγόμενά μου. Αν όμως κρίνετε ότι το τίμημα της αληθείας είναι θάνατος –τότε θα πληρώσωμε. Ενώνπιον σας περιφρονούμεν! Εμπρός! Καλέσατε τον δήμιόν σας! Η αλήθεια, που εκρεμάσθη εις τον πρόσωπον του Σωκράτη, του Χριστού, του Ιορδάνη Μπρούνο, του Χούζ, του Γαλιλαίου, ζη ακόμη, δεν απέθανε. Πολλοί άλλοι μαζί τους, ατέρμων λεγεών, προηγήθησαν εις την οδόν αυτήν, Ιδέτε μας! Είμεθα έτοιμοι καθ’ όλα, να τους ακολουθήσωμεν εις την αιματωμένην πορείαν!

Το δραματικό τέλος

Την 11^{ην} Νοεμβρίου 1887 οι τέσσαρες εκ των καταδίκων εις θάνατον απηγχονίσθησαν, ενώ ο πέμπτος σύντροφος των ο Λιγκ, την παραμονήν της εκτελέσεως ετίναξε το κεφάλι του με ένα σιγαρέττο εκρηκτικής ύλης. Και έτσι η Πρωτομαγιά είχε τους μάρτυράς της.

Ο όρκος των εργατών

Το πένθος υπήρξε παγκόσμιον. Και το σοσιαλιστικόν συνέδριον των Παρισίων του 1889, κατόπιν προτάσεως του γεν. γραμματέως της Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργασίας Γκόμπερς, καθιέρωσε την 1^{ην} Μαΐου ως ημέραν απεργίας και διαμαρτυρίας των εργατών όλων των εθνών. Οι εργάται, αναμνησκόμενοι της πρώτης Πρωτομαγιάς με τους μάρτυρας του Σικάγου, έδωσαν όρκον να συνεχίσουν... αγώνα. Επανειλημμένα ... Πρωτομαγιά εις την ... εβάρη εις το αίμα αλλά το αίμα αυτό δεν εχύθη επι ματαίω. Το οκτώωρον επεβλήθη και άλλα εργατικά νίκαι εσημειώθησαν, στάδια εις την πορείαν δια μίαν δικαιωτέραν κοινωνίαν.

Το μνημείο των μαρτύρων

Η δημοσιευμένη εικόν, με τους πέντε μάρτυρας της πρώτης Πρωτομαγιάς και με την επιγραφήν “Ενθυμήσθε την 11^{ην} Νοεμβρίου 1887” παρεχωρήθη εις την “Σημερινήν” μαζί με τας ιστορικές πληροφορίας, εκ του αρχείου του παλαιού σοσιαλιστού Δημ. Καραμπίλια.

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΣΙΚΑΓΟ ΤΟ 1886

Πώς γράφτηκε με αίμα η ιστορία της Πρωτομαγιάς

Η ειρηνική συγκέντρωση για δωρο μετετράπη σε σφαγή

ΑΠΑΓΧΟΝΙΣΤΗΚΑΝ ΟΙ ΟΡΓΑΝΩΤΕΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑΣ του 1886 στο Σικάγο...

Η μεγάλη διαδήλωση στην λεωφόρο Μίτσιγκαν, με αίτημα την μείωση των ωρών εργασίας είχε τελειώσει ειρηνικά. Ανάμεσα στο πλήθος που γιόρταζε έσκασε μια βόμβα και στη συνέχεια η αστυνομία άνοιξε πυρ προκαλώντας νεκρούς και τραυματίες.

Ακολούθησαν χιλιάδες συλλήψεις, ενώ ομάδες από πληρωμένους τραμπούκους κατέστρεψαν δεκάδες συνδικαλιστικά γραφεία. Τέσσερις από τους οργανωτές της διαδήλωσης καταδικάστηκαν σε θάνατο και απαγχονίστηκαν στην αυλή των φυλακών στις 11 Νοέμβριου του 1887. Έξι χρόνια αργότερα έγιναν μεταρρυθπές των ποινών και άλλοι τρεις καταδικασμένοι πήραν χάρη. Η θυσία όμως είχε πλέον μεταβληθεί σε σύμβολο του αγώνα των εργαζομένων.

Εδώ και έναν αιώνα περίπου, κάθε χρόνο η Πρωτομαγιά γιορτάζεται από εκατομμύρια ανθρώπους σ’ όλο τον κόσμο. Η απαρχή και η ιστορία της Πρωτομαγιάς είναι αδιάσπαστα δεμένες με τους αγώνες των εργαζομένων όλων των ιδεολογικών τάσεων για κατάκτηση του

οχταώρου. Η ιστορία άρχισε στις βιομηχανικά αναπτυσσόμενες χώρες της Ευρώπης και των Ηνωμένων Πολιτειών στα 1886. Η επαναστατική απαίτηση για καθιέρωση του οχταώρου έγινε για πρώτη φορά το 1886 στις ΗΠΑ μετά το τέλος του εμφυλίου πολέμου. Στις 16 Αυγούστου της χρονιάς αυτής το γενικό εργατικό συνέδριο της Βαλτιμόρης ψήφισε την ακόλουθη απόφαση:

“Η πρώτη μεγάλη σημερινή ανάγκη, για να απελευθερωθεί η εργασία της χώρας αυτής από την καπιταλιστική σκλαβιά είναι η ψήφιση ενός νόμου που θα καθορίζει ότι η εργάσιμη μέρα διαρκεί οκτώ ώρες σ’ ολόκληρη την Ομοσπονδία. Εμείς είμαστε αποφασισμένοι ν’ αγωνιστούμε μ’ όλη μας τη δύναμη για να πετύχουμε το τιμητικό αυτό αποτέλεσμα”.

Κατά την ίδια περίοδο οι εργάτες του Ντάνκρικ, στην πολιτεία της Νέας Υόρκης, ψήφισαν την ακόλουθη απόφαση:

“Εμείς οι εργάτες του Ντάνκρικ, δηλώνουμε ότι η διάρκεια της εργασίας που επιβάλλει το σημερινό σύστημα είναι πολύ μεγάλη και δεν αφήνει στον εργάτη κανένα περιθώριο για ξεκούραση ή για μόρφωση. Τον κατεβάξει μάλιστα σ’ ένα επίπεδο που ελάχιστα διαφέρει από την σκλαβιά. Γι’ αυτό αποφασίζουμε ότι οκτώ ώρες είναι αρκετές, και πρέπει να αναγνωριστούν αρκετές και από τον νόμο. Ζητάμε να μας βοηθήσουν τα ισχυρά έντυπα... και γι’ αυτό θεωρούμε σαν εχθρούς της εργατικής μεταρρύθμισης και των εργατικών δικαιωμάτων όλους εκείνους που θα αρνηθούν αυτήν την βοήθεια...”.

Με την σημαντική πολιτική δραστηριότητά τους οι Αμερικάνοι εργαζόμενοι κατόρθωσαν να πετύχουν τον σκοπό τους σε ορισμένες πολιτείες όπου περιορίστηκε σε οκτώ ώρες η εργασία των υπαλλήλων που εργαζόνταν για το κράτος, για τους δήμους ή για τις εταιρείες που εκτελούσαν κρατικές παραγγελίες. Οι νόμοι αυτοί όμως δεν εφαρμόστηκαν, με την πρόφαση ειδικών αναγκών που κατάντησε γενικός κανόνας, και που επέβαλε πάντοτε μεγαλύτερη διάρκεια εργασίας.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Τότε οι Αμερικάνοι εργάτες αποφάσισαν να αρχίσουν πολιτικό αγώνα και να έρθουν σε άμεση σύγκρουση με τους εργοδότες για να πετύχουν το οχτάωρο. Στην πρώτη γραμμή αυτού του αγώνα βρίσκομαι με το “Ευγενικό τάγμα των ιπποτών της εργασίας”, το μόνο καθαρά αμερικάνικο συνδικάτο που ιδρύθηκε το 1869 και που το 1886 είχε 729.000 μέλη (δεν γίνονταν δεκτοί μόνον “οι δικηγόροι, οι τραπεζίτες, και οι αλκοολικοί”).

Η οργάνωση αυτή με το συνέδριό της τον Οκτώβρη του 1884 αποφάσισε να οργανώσει γενικότερο κίνημα για να πετύχει από την Πρωτομαγιά του 1886 την καθιέρωση του οχταώρου (...). Οργανώθηκαν εκδηλώσεις, κατά τις σημαντικότερες γιορτές των Ηνωμένων Πολιτειών από τον Οκτώβρη του 1884 μέχρι την Πρωτομαγιά του 1886: στις 22 Φεβρουαρίου 1885 (ημέρα του Ουάσιγκτον) στις 4 Ιουλίου 1885 (ημέρα της Ανεξαρτησίας), την πρώτη Δευτέρα του Σεπτεμβρίου 1885 (ημέρα της δουλειάς) και στις 22 Φεβρουαρίου 1886 (ημέρα Ουάσιγκτον). Η κινητοποίηση υπήρξε ιδιαίτερα έντονη στο Σικάγο, όπου η κατάσταση ήταν εξαιρετικά τεταμένη εξ αιτίας της διαμάχης για τα οργανωτικά δικαιώματα στην βιομηχανία ΜακΚόρμικ Χάρβεστερ. Οι συγκρούσεις των εργατών με την αστυνομία ήταν συχνές γιατί η αστυνομία χρησιμοποιούνταν κάθε τόσο για να «σπάσει τις απεργίες».

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ 1886

Το πρωί της Πρωτομαγιάς 1886 ο δυνατός άνεμος που φυσούσε συνήθως στο Σικάγο από την λίμνη Μίτσιγκαν είχε κοπάσει. Ο ήλιος έλαμπε. Ήταν ημέρα Σάββατο, κανονικά ήταν ημέρα δουλειάς, τα εργοστάσια όμως και τα καταστήματα ήταν κλειστά, οι δρόμοι έρημοι, τα φουγάρα δεν έβγαζαν τον μαύρο και πυκνό καπνό τους, τα μέσα μεταφοράς δεν κυκλοφορούσαν. Η ατμόσφαιρα ήταν γεμάτη ένταση. Η “Μαίηλ” είχε κυκλοφορήσει με ένα κύριο άρθρο που έλεγε: “Στην πόλη μας κυκλοφορούν ελεύθερα δύο επικίνδυνοι λωποδύτες, δύο επικίνδυνοι παράνομοι που προσπαθούν να δημιουργήσουν ταραχές. Ο ένας ονομάζεται Σπις και ο άλλος Πάρσονς... σημειώστε την παρουσία τους και να τους προσέχετε. Αν σημειωθούν ταραχές πρέπει να τους θεωρήσετε υπεύθυνους. Και να συμβεί κάτι τέτοιο θα πρέπει να τιμωρηθούν παραδειγματικά”.

Ο Αλμπερτ Πάρσονς και ο Ογκώστο Σπις, γνωστά στελέχη της Κεντρικής Ένωσης (του κεντρικού συνδικάτου), υπήρξαν κατά τους προηγούμενους μήνες οι πρωταγωνιστές της κινητοποίησης και υποστήριξαν με φανατισμό την πρόταση να κηρυχθεί γενική απεργία την Πρωτομαγιά του 1886 με απαίτηση την καθιέρωση του οχταώρου. Το πρωί εκείνο χιλιάδες εργάτες, φορώντας τα γιορτινά τους, συντροφιά με τα παιδιά και τις γυναίκες τους συγκεντρώθηκαν για να κάνουν πορεία στην λεωφόρο Μίτσιγκαν. Στο δρόμο που κινούνταν το πλήθος η επιτήρηση ήταν αυστηρή.

Ένοπλοι άντρες της Εθνοφυλακής είχαν ανέβει στα κτίρια και δίπλα τους βρισκόταν εθελοντές πολίτες (άνθρωποι που πληρώνονταν από τον Νατ Πίνκερτον). Σ’ ένα από τα κτίρια του κέντρου είχαν συγκεντρωθεί τα μέλη της Επιτροπής Πόλεως για να αποφασίσουν τα περαιτέρω μέτρα που θα έπρεπε να ληφθούν για την αντιμετώπιση του κινδύνου. Το Σικάγο “απειλούνταν” από την καθιέρωση του οχταώρου.

Η απαχή των εργατών είχε λάβει πρωτογενείς διαστάσεις. Πάνω από ογδόντα χιλιάδες εργάτες είχαν εγκαταλείψει τα εργοστάσια και οι περισσότεροι είχαν συγκεντρωθεί στην πλατεία Χέιμάρκετ. Επικεφαλής της πορείας ήταν τα στελέχη της οργάνωσης “Ιππότες της Εργασίας” και της Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργαζομένων και τους ακολουθούσαν Βοημοί, Γερμανοί, Πολωνοί, Ρώσοι, Ιρλανδοί, Ιταλοί, Νέγροι και κάου-μπόυς που δούλευαν στα εργοστάσια. Ήταν συγκεντρωμένοι όλοι: καθολικοί και προτεστάντες, Εβραίοι και άθεοι, αναρχικοί και ρεπουμπλικάνοι, σοσιαλιστές και μαρξιστές και οπαδοί διαφόρων άλλων ιδεολογιών, καθώς και χιλιάδες άλλοι άνθρωποι, χωρίς ξεκαθαρισμένη ιδεολογική συνείδηση. Χιλιάδες και χιλιάδες εργάτες, όλοι αποφασισμένοι να κερδίσουν το οχτάωρο.

Επικεφαλής της πορείας, προχωρούσε ο Πάρσονς κρατώντας από το χέρι τη γυναίκα του και την κορούλα του Λούλου, 7 ετών. Ο γιος του Αλμπερτ, ένα χρόνο μεγαλύτερος, προχωρούσε μαζί με τα άλλα παιδιά μπροστά από το ατέλειωτο ανθρωπινό ποτάμι. Όταν έφθασαν στην πλατεία Χέιμάρκετ, οι ρήτορες εκφωνήσανε λόγους σε διάφορες γλώσσες: αγγλικά, γερμανικά, πολωνικά ή βοημικά. Ο Πάρσονς μίλησε για την ακατανίκητη δύναμη που εξασφαλίζουν οι ενωμένοι εργάτες. Με ενθουσιασμό χειροκροτήθηκε ο Σπις, διευθυντής της εφημερίδας των Γερμανών Εργαζομένων στις Ηνωμένες Πολιτείες, που μίλησε στη μητρική του γλώσσα. Με τα χειροκροτήματα αυτά τελείωσε η μεγαλόπρεπη και ειρηνική διαδήλωση. Δεν σημειώθηκαν συγκρούσεις ούτε βιαιοπραγίες. Η Εθνοφυλακή εγκατέλειψε τις θέσεις της και η ένταση χάθηκε. Το γενικό επιτελείο των εργοδοτών, έχοντας ετοιμαστεί για αιματηρές συγκρούσεις ένοιωσε σχεδόν εξαπατημένο όταν είδε ότι η διαδήλωση τέλειωσε ειρηνικά.

ΑΙΜΑΤΗΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Την άλλη μέρα οι εφημερίδες προσπάθησαν να μειώσουν την τεράστια έκταση της διαδήλωσης και τον ειρηνικό της χαρακτήρα. Την Δευτέρα, 3 Μαΐου έγιναν οι πρώτες ταραχές. Πολλοί εργάτες είχαν συγκεντρωθεί μπροστά στην ΜακΚόρμικ, και περίμεναν να τελειώσει το ωράριο. Οι αστυνομικές δυνάμεις έκαναν επίθεση και χρησιμοποίησαν πυροβόλα όπλα. Το αποτέλεσμα ήταν έξι νεκροί.

Ο Σπις που μιλούσε κάπου κοντά σε μια συγκέντρωση εργατών ξύλου, έτρεξε αμέσως επί τόπου και πρότεινε στους συνδικαλιστές να οργανώσουν για το βράδυ της άλλης μέρας μια διαδήλωση διαμαρτυρίας, για τις βιαιότητες των εργοδοτών και τις δολοφονίες της αστυνομίας. Ο Πάρσονς που βρισκόταν στο Σινσινάτι για μια συνεδρίαση, βιάστηκε να επιστρέψει στο Σικάγο. Έφτασε στην πλατεία Χέιμάρκετ όταν ο Σπις είχε αρχίσει ήδη την ομιλία του. Το πλήθος τον αναγνώρισε, τον χειροκρότησε θερμά και του ζήτησε να μιλήσει. Ανέβηκε στην άμαξα που χρησιμοποιούνταν για βήμα και άρχισε τον λόγο του τονίζοντας ότι δεν έπρεπε να γίνουν εκκλήσεις για εκδίκηση αλλά να καταγγελθούν στην κοινή γνώμη τα όσα είχαν συμβεί. Μετά τον Πάρσονς πήρε τον λόγο ο τελευταίος ρήτορας Σαμ Φίλντεν. Είχε φτάσει σχεδόν στο τέλος του λόγου του, το πλήθος αρχίζει να απομακρύνεται αργά και με τάξη, όταν προς την κατεύθυνση της πλατείας άρχισε να προχωράει σε σχηματισμό μάχης μία δύναμη 180 αστυνομικών με επικεφαλής τους Μπόνφιλντ και Γουώρντ. Οι εργάτες άρχισαν να φεύγουν. Οι δολοφονίες της προηγούμενης μέρας ήταν ακόμη έντονα χαραγμένες στη μνήμη τους. Ο αξιωματικός Γουώρντ διέταξε τους συγκεντρωμένους να διαλυθούν. Ξαφνικά ένας ισχυρότατος θόρυβος συγκλόνησε την πλατεία. Είχε εκραγεί μια βόμβα. Οι αστυνομικοί άρχισαν να πυροβολούν στα τυφλά. Συνολικά οι νεκροί ήταν οχτώ. Την άλλη μέρα, εγκαινιάζοντας μια παραποίηση των γεγονότων που αργότερα βρήκε μιμητές σ’ ολόκληρο τον κόσμο, η εφημερίδα “Νιου Γιόρκ Τρίμπιουν” έγραφε:

“Οι συγκεντρωθέντες έμοιαζαν να έχουν τρελαθεί. Διψούσαν για αίμα. Μένοντες ακίνητοι στις θέσεις τους πυροβολούσαν συνεχώς τους αστυνομικούς”.

Οι αμερικάνικες εφημερίδες έκαναν προσπάθειες να πείσουν την κοινή γνώμη ότι το πραγματικό πρόβλημα δεν ήταν να βρεθεί και να τιμωρηθεί εκείνος που έριξε την βόμβα, αλλά να δικαστεί και να τιμωρηθεί εκείνος που τον συμβούλεψε να το κάνει το φρικτό έγκλημα. Σ’ ολόκληρη την Πολιτεία του Ιλλινόις, η ατμόσφαιρα ήταν σκοτεινή, γεμάτη φόβο, οργή και μίσος. Υπακούοντας στις απαιτήσεις των

εφημερίδων της εργοδοσίας, η αστυνομία βιάστηκε να γεμίσει τις φυλακές συλλαμβάνοντας χιλιάδες “υπόπτους”: μετανάστες εργαζόμενους, ανέργους και συνδικαλιστές. Ομάδες πληρωμένων τραμπούκων πυρπόλησαν και κατέστρεψαν δεκάδες συνδικαλιστικά γραφεία. Τον ίδιο ζήλο έδειξε και ο μηχανισμός της δικαιοσύνης. Σε λίγες μέρες κατηγορήθηκαν για συνωμοσία και για την δολοφονία του αστυνομικού Ματίας Ντέγκαν (που σκοτώθηκε όταν έγινε η επίθεση στην πλατεία Χέιμάρκετ), ο Πάρσονς, ο Σπις, ο Φήλντεν, ο Μίκαελ Σβαμπ, ο Τζωρτζ Ένγκελ, ο Άντολφ Φίσερ, ο Λούις Λινγκ και ο Όσκαρ Νίμπτε. Η δίκη άρχισε στις 21 Ιουνίου 1886.

Πρόεδρος του δικαστηρίου ήταν ο Γιόζεφ Γκάρου. Ο Πάρσονς που είχε διαφύγει την σύλληψη παραδόθηκε μόνος του στην αίθουσα του δικαστηρίου. “Αζιότιμ κίριε πρόεδρε –είπε- ήρθα να δικαστώ μαζί με τους αθώους συντρόφους μου”. Η απόφαση βγήκε στις 9 Οκτωβρίου της ίδιας χρονιάς. Όταν οι κατηγορούμενοι μπήκαν στην αίθουσα την τελευταία φορά, όπως αναφέρουν οι εφημερίδες, μια νέα γυναίκα έδωσε στον καθένα ένα μπουκέτο λουλούδια. Το νόημα της δίκης το παρουσίασε ακούσια και συνοπτικά ένας δημοσιογράφος που έγραψε:

“Οι κατηγορούμενοι δεν μετάνιωσαν ούτε νοιώθουν τύψεις. Σύμφωνα με τα άρρωστα μυαλά τους δεν δικάζονται αυτοί αλλά η κοινωνία”.

Οι δηλώσεις των κατηγορουμένων αποτέλεσαν ένα σφοδρότατο κατηγορητήριο εναντίον του καπιταλιστικού συστήματος, της εκμετάλλευσης και της ταξικής δικαιοσύνης που το προστάτευε.

Ο ΝΙΜΠΕ

Ο Όσκαρ Νίμπτε ήταν ο πρώτος που μίλησε απευθυνόμενος στο δικαστήριο:

“Είδα τους αρτεργάτες της πόλης αυτής, είπε, να αντιμετωπίζουν μια μεταχείριση που αξίζει μόνο σε σκύλους... Τους βοήθησα να οργανωθούν. Και αυτό είναι ένα μεγάλο έγκλημα. Οι άνθρωποι εργάζονται δέκα ώρες την ημέρα και όχι δεκατέσσερες ή δεκάξι... και αυτό είναι ένα ακόμη έγκλημα. Έχω διαπράξει και ένα ακόμη μεγαλύτερο. Νωρίς το πρωί, ενώ απομακρυνόμουν με την ομάδα μου, είδα τους εργάτες μπύρας του Σικάγου που πήγαιναν να πιάσουν δουλειά στις 4 το πρωί. Γύριζαν στο σπίτι τους στις 7 ή στις 8 το βράδυ. Την ημέρα δεν έβλεπαν ποτέ τις οικογένειές τους ή τα παιδιά τους. Έκανα προσπάθειες, για να τους οργανώσω. Αξιότιμ κίριε πρόεδρε, έχω διαπράξει και άλλο ένα έγκλημα: Είδα τους υπαλλήλους και τους πωλητές στα καταστήματα αυτής της πόλης να δουλεύουν μέχρι τις δέκα και μέχρι τις έντεκα το βράδυ. Έκανα έκκληση για να οργανωθούν και τώρα δουλεύουν μέχρι τις 7 το βράδυ και την Κυριακή είναι ελεύθεροι. Είναι και αυτό ένα μεγάλο έγκλημα”.

Τελειώνοντας ο Νίμπτε ζήτησε να καταδικαστεί και αυτός σε θάνατο και να οδηγηθεί στην κρεμάλα, όπως οι σύντροφοί του, επειδή δεν είναι λιγότερο αθώος, από εκείνους, που ήταν όλοι τους αθώοι.

Ο ΠΑΡΣΟΝΣ

Ο Πάρσονς, άρχισε την ομιλία του με τους ακόλουθους στίχους:

“Σπάσε την ανάγκη και το φόβο της σκλαβιάς, το ψωμί είναι η ελευθερία και η ελευθερία είναι ψωμί”.

Στη συνέχεια τόνισε ότι ο άνθρωπος που έριξε την βόμβα δεν μπορούσε παρά να είναι πληρωμένος από τους βιομηχάνους για να εμποδίσει την ανάπτυξη και την επιτυχία του αγώνα για το οχτάωρο. “Στη διάρκεια των τελευταίων χρόνων -είπε πιο κάτω- η ζωή μου ταυτίστηκε με το εργατικό κίνημα της Αμερικής, στο οποίο συμμετείχα δραστήρια (...). Είμαι αναρχικός. Τώρα μπορείτε να χτυπήσετε! Προηγούμενως όμως ακούστε με. Τι είναι ο σοσιαλισμός ή ο αναρχισμός; Με λίγα λόγια είναι το δικαίωμα του εργάτη να χρησιμοποιεί ελεύθερα και σαν ίσος τα μέσα παραγωγής, είναι το δικαίωμα που έχουν πάνω στα προϊόντα αυτοί που τα παράγουν. Αυτό είναι ο σοσιαλισμός!”.

Καταλήγοντας τόνισε: “Μήπως ο Τομ Σκοτ (πρόεδρος της εταιρείας σιδηροδρόμων της Πενσυλβάνια) δεν ήταν αυτός που πρώτος είπε: “Ας τους τιάσουμε με σφαίρες”; Μήπως η “Σικάγο Τρίμπιουν” δεν έγραψε πρώτη: “Να τους δώσουμε στρυχνίνη”; Το είπαν και το έκαναν. Έρριξαν βόμβες και η βόμβα της 3^{ης} Μαΐου στην πλατεία Χέιμάρκετ ήταν έργο ενός συνωμότη στην υπηρεσία των μονοπωλίων, ενός ανθρώπου που ήρθε από τη Νέα Υόρκη με σκοπό να τσακίσει το κίνημα για το οχτάωρο. Κίριε πρόεδρε, είμαστε τα θύματα της πιο απάιασας συνωμοσίας που έγινε ποτέ”.

Ο ΣΠΙΣ

Από την πλευρά του ο Σπις απευθυνόμενος στον δικαστή Γκάρου, είπε:

“Αν πιστεύετε ότι με το να μας κρεμάσετε θα εξουδετερώσετε το κίνημα των εργαζομένων, το κίνημα από το οποίο εκατομμύρια ανθρώπινα πράγματα που σέρνονται στην φτώχεια και στην μιζέρια, περιμένουν την λύτρωσή τους -αν αυτή είναι η γνώμη σας- τότε κραμάστε μας! Εδώ θα ποδοπατήσετε μία μικρή σπίθα, εκεί όμως και πιο πέρα και απέναντι και γύρω μας παντού θα ξεπεταχθούν οι φλόγες. Η φωτιά είναι υπόγεια και δεν θα μπορέσετε να την σβήσετε”.

(...) Οι κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν όλοι σε θάνατο. Τρεις από αυτούς, όμως, (ο Φήλντεν, ο Ζβαμπ και ο Νίμπτε), είδαν την ποινή τους να μετατρέπεται σε φυλάκιση. Ο Λινγκ αυτοκτόνησε στην φυλακή. Ο Σπις, ο Πάρσονς, ο Φίσερ και ο Ένγκελ οδηγήθηκαν στην αγχόνη στο προαύλιο των φυλακών του Σικάγο 11 Νοεμβρίου 1887. Ο Σπις πριν πεθάνει φώναξε:

“Θά’ρθει μια μέρα, που η σωπή μας θα είναι ισχυρότερη από τις φωνές μας που καταπνίγηκαν”.

Παρά την ατμόσφαιρα που θύμιζε “κυνήγι των μαγισσών” και παρά την επιβλητική και εκβιαστική εμφάνιση των αστυνομικών δυνάμεων, έξι χιλιάδες άνθρωποι βρήκαν το θάρρος να παρακολουθήσουν την κηδεία των μαρτύρων του Σικάγου. Το αστικό καλοθερμένο Σικάγο του καθωστρεπισμού ένοιωσε επιτέλους να γλυτώσει από τον εφιάλτη, όλα τέλειωσαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Είχε αποδοθεί “δικαιοσύνη” και, κυρίως, είχε αποκατασταθεί η τάξη. Οι εξελίξεις όμως υπήρξαν τελείως διαφορετικές. Η θυσία των “αναρχικών” του Σικάγου αποτέλεσε την αφετηρία μιας εξέλιξης με παγκόσμιες επιπτώσεις και με εξαιρετικές συνέπειες για το κίνημα των εργαζομένων.

Η κατάχρηση που έκανε το δικαστήριο του Σικάγου προκάλεσε ισχυρές και παρατεταμένες διαμαρτυρίες σ’ όλες τις Ηνωμένες Πολιτείες αλλά και την Ευρώπη. Στην δίκη δεν είχε αποδειχθεί για κανέναν από τους κατηγορούμενους ότι προκάλεσε ή ενέκρινε την έκρηξη της βόμβας. Σαν αρκετή απόδειξη της ενοχής τους θεωρήθηκε το γεγονός ότι οι κατηγορούμενοι παραδέχτηκαν τις επαναστατικές τους ιδέες. Έξι χρόνια μετά το “κρατικό έγκλημα” ο νέος κυβερνήτης της Πολιτείας του Ιλινόις, Άλτζελντ, αφού εξέτασε τους δικαστικούς φακέλους, ακύρωσε τις αποφάσεις, έδωσε χάρη σε όσους βρίσκονταν στη ζωή και καταδίκασε τις ατιμίες του δικαστή Γκάρου και των ψευδομαρτύρων. Τότε όμως το αίμα των μαρτύρων του Σικάγου είχε ήδη αρχίσει να δίνει τους καρπούς του και η θυσία τους άρχισε να μεταβάλλεται σε σύμβολο του αγώνα των εργαζομένων...”

Τέλος, παραθέτουμε και ένα άρθρο του Βίκτωρος Ουγκώ σε μετάφραση Δ. Καραμπιλία, που δημοσιεύτηκε, επίσης, στην εφημερίδα Η Σημερινή, την Κυριακή, 25 Νοεμβρίου 1945 (τεύχος 216). Την περίοδο μετά το τέλος του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου, το 1945, η βασική θεματολογία συζήτησης σε όλες τις χώρες κινούνταν γύρω από το πώς θα αποφευχθεί ένα παρόμοιο αιματοκύλισμα στο μέλλον. Ο Δ. Καραμπιλίας χρησιμοποιεί εδώ έναν πολύ γνωστό συγγραφέα για να παρουσιάσει τις αναρχικές θέσεις για τα εθνικά σύνορα και το στρατό. Να σημειώσουμε ότι και ο Μιχαήλ Μπακούιν συμμετείχε στο Σύνδεσμο Ειρήνης και Ελευθερίας που αναφέρεται πιο κάτω, έχοντας σημαντική επιρροή σε αυτόν:

ΗΝΩΜ. ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (ΜΕ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΝ)

Μια επιστολή του Βίκτωρος Ουγκώ

Κατά τα μέσα του παρελθόντος αιώνος σοφοί, διανοούμενοι, μεγάλοι συγγραφείς και ποιηταί βλέποντες πολύ μακράν δια την τύχην της τάλαιπωρημένης από τους συνεχείς πολέμους ανθρωπότητας και ορμώμενοι εξ αγνών ανθρωπιστικών αρχών, ίδρυσαν τον Διεθνή “Σύνδεσμον Ειρήνης και Ελευθερίας”, προς διάδοσιν των ιερών αυτών αρχών και αποσόβησιν προσεχούς εν Ευρώπη μεγάλου κινδύνου. Κατά το έτος 1869 ο Σύνδεσμος επρόκειτο να συνέλθῃ εἰς Βέρνην της Ελβετίας.

Μεταξύ των μελών του Συνδέσμου ἦτο και ὁ μέγας Γάλλος ποιητής και συγγραφεύς Βίκτωρ Ουγκώ. Μη δυνηθείς ὁμως να παρευρεθῆ εἰς τὸ συνέδριον, ἀπηύθυνε τὴν κάτωθι ἐπιστολήν, ἣ ὁποία γίνεται ἐπικαιρὸς μετὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ κ. Τσώρτσιλ εἰς τὰς Βρυξέλλας περὶ Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ευρώπης. Ἴδου πῶς ἐβλέπε -προ τριῶν τετάρτων αἰώνος- ὁ Τίταν τῆς σκέψεως τὸ πρόβλημα τῆς ἀδελφώσεως τῶν Ευρωπαϊκῶν λαῶν, τὸ ὁποῖον σήμερον παρουσιάζει μίαν μόνην δυνατότητα: τὴν ἐπικράτησιν παντοῦ τῆς Δημοκρατίας και τοῦ Σοσιαλισμοῦ.

Αυτά είναι το κείμενο της προσφωνήσεως του Ουγκώ προς τους συνέδρους, ευγενώς παραχωρηθέν εις την εφημερίδα μας υπό το κ. Δημ. Καραμπίλια: **ΣΥΜΠΟΛΙΤΑΙ**

των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης! Από τούδε δικαιούσθε να διακηρύξετε ότι ο πόλεμος είναι κακός, ότι αυτός ο ένδοξος φόρος, αλαζών και βασιλικός, είναι άτιμος, ότι το ανθρώπινο αίμα είναι πολύτιμο, ότι η ζωή είναι ιερά. Ο πολιτισμός, τείνει εις την ένωση του γλωσσικού ιδιωματός, εις την ένωση του μέτρου, εις την ένωση του νομίσματος, εις την ένωση και συγχώνευση των εθνών εν τη ανθρωπότητι, ήτις είναι η Υπέρτατη Μονάς. Η ομοιομορφία έχει ένα συνώνυμον: την απλοποίησιν. Ο πλούτος και η ζωή ένα συνώνυμον: την κυκλοφορίαν. Η πρώτη των υποδουλώσεων είναι τα σύνορα. Όποιος λέγει σύνορον, σημαίνει υποδούλωσιν, δέσμευσιν. Θραύσατε τα δεσμά, διαγράψατε τα σύνορα εκδιώξατε τον τελωνοφύλακα, αφαιρέσατε εκείθεν τον στρατιώτην. Εν ολίγοις ελευθερωθήτε και η ειρήνη σας ακολουθεί. Ποιος έχει συμφέρον με τα σύνορα; Οι ηγεμόνες. Διαιρούν τους λαούς δια να βασιλεύουν. Δια τα σύνορα χρειάζεται μία σκοπιά και δια την σκοπιάν ένας στρατιώτης. “Απαγορεύεται”, λέξι πάσης εξουσίας, πάσης λογοκρισίας, πάσης τυραννίας. Εξ αυτών των συνόρων, εξ αυτής της σκοπιάς, εξ αυτού του στρατιώτου προέρχεται άπασα η ανθρωπινή συμφορά. Ο βασιλεύς, αποτελών εξαίρεσιν του ανθρωπίνου γένους, έχει ανάγκη του στρατιώτου, ο οποίος κατόπιν έχει ανάγκην του φόνου δια να ζηση. Δια τους βασιλείς χρειάζονται στρατοί, δια τους στρατούς χρειάζεται ο πόλεμος. Άλλως πως, ο λόγος της υπάρξεως του απόλλυται. Πράγμα πολύ περίεργον, ο άνθρωπος συγκατατίθεται να φονεύη τον άνθρωπον χωρίς να γνωρίζη διατί. Η τέχνη των δεσποτών είναι να διχάζουν τον λαόν εις στρατόν. Το εν ήμισυ αυτού καταπιέζει το έτερον ήμισυ. Είναι βέβαιον ότι οι πόλεμοι έχουν διαφόρους αφορμάς αλλά ποτέ δεν είχαν άλλην αιτίαν, την κυριωτέραν, από τον στρατόν. Αφαιρούντες τον στρατόν, αφαιρείτε τον πόλεμον. Αλλά πώς καταργείται ο στρατός; Δια της εξαφανίσεως των δεσποτών μας! Οι βασιλείς συμφωνούν εις ένα σημείον, την διαιώνισιν των πολέμων. Νομίζετε ότι φιλονεικούν; Καθόλου. Αλληλοβοηθούνται.

Πρέπει το επαναλαμβάνω, ο στρατιώτης να έχη τον λόγον της υπάρξεώς του. Λοιπόν, ας βαδίσωμεν προς τον σκοπόν μας, τον οποίον ωνόμασα κάπου: εις την αντικατάστασιν του στρατιώτου δια τον πολίτην. Την ημέραν που θα γίνη η επανάστασις αυτή, την ημέραν που ο λαός θα πετάξη έξω τον άνθρωπον του πολέμου, τον χειριστον αυτού εχθρόν, ο λαός θα επανεύρη την ενότητά του και την αγάπην. Ο πολιτισμός θα ονομασθή αρμονία, θα έχη μεθ’ εαυτού την δημιουργικήν του πλούτου εργασίαν και το ψυχικόν φως, την Ειρήνην. **ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ.**

Ο Δ. Καραμπίλιας δεν πρόλαβε να δημοσιεύσει την εργασία του για την υπόθεση Μάτσαλη και τα απομνημονεύματά του, όπως είχε προαναγγείλει. Στις 15 Σεπτεμβρίου 1954 πέθανε σε ηλικία 82 χρόνων.

Ο Χρίστος Ριζόπουλος στην εφημερίδα *Η Ημέρα*, την Κυριακή, 19 Σεπτεμβρίου 1954, έγραψε την ακόλουθη νεκρολογία, η οποία είναι ενδεικτική του ανθρώπου και της γενικότερης δράσης του:

ΔΗΜ. ΚΑΡΑΜΠΙΛΙΑΣ

Λίγες ώρες πριν πεθάνη -το μεσημέρι της περασμένης Δευτέρας- είχαν επισκεφθή τα γραφεία της εφημερίδος μας, δια να κάμη μερικά συμπληρώσεις εις τα χειρόγραφα των απομνημονευμάτων του, που έγραφε δια την πρώτην αναρχικήν και σοσιαλιστικήν κίνησιν εις την Ελλάδα, και τας Πάτρας ιδιαιτέρως, ο καημένος ο μπάρμπα-Μήτσος. Διότι ο Καραμπίλιας ήτο ένας από τους πρωτεργάτας της διαδόσεως των “νέων ιδεών” κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνας. Ο αλτρουιστικός του χαρακτήρ και ο μεγάλος του ανθρωπισμός, που διετήρησε αλβιήτους μέχρι της τελευταίας του στιγμής, τον είχαν κατατάξει εις το στρατόπεδον των κοινωνιστών, του εδώθη δε η ευκαιρία να γνωρίση και μερικούς εκ των παγκοσμίων αρχηγών, όταν μετηνάστευσεν, εκ Πατρών αρχικώς εις την Αίγυπτον, και έπειτα εις την Γαλλίαν, από την οποίαν επέστρεψε μαζί με την Γαλλίδα σύντροφον της ζωής του, την τόσον ευγενή και καλόκαρδη μαντάμ Λουίζ. Εις το Παρίσι, κατά τα διαλείμματα της εργασίας του -ήτο ένας από τους διπλωματούχους κόππας-ράππας- εβοήθει εις την διεκπεραίωσιν των “Νέων Καιρών”, του διασήμου αρχηγού των αναρχικών Πέτρου Κροπότκιν και του Μπακούνιν, με τους οποίους και εσχετίσθη. Αλλά ας μην τρομάξη κανείς.

Ο μπάρμπα-Μήτσος δεν ήτο κανένας τρομοκράτης. Ήτο ιδεολόγος, ο οποίος δεν μπορούσε να κάμη κακό ούτε εις ένα σκουλήκι. Ήτο αγαθώτατος και όλοι όσοι τον ε γνώρισαν, δεν θα ξεχάσουν τον μελίχιον χαρακτήρα του. Άλλως τε, αυτός ο “αναρχικός” δεν είχε διαπράξει ποτέ του ούτε απλήν πταισματικήν παράβασιν. Είπαμε ήτο ένας ιδεολόγος, ο οποίος επρωτοπόρει της εποχής του και έβλεπε ότι η κοινωνία βαδίζει μελλοντικώς προς μίαν δικαιοτέραν οργάνωσιν – διότι, ας μη ξεχνούμε ότι την εποχήν εκείνην δεν υπήρχον εργατικοί νόμοι ούτε ως έμβρυα. Αι δε συνθήκαι της εργασίας ήσαν τελείως απάνθρωποι.

Τελευταίως απησχολείτο εις την συγγραφήν των απομνημονευμάτων του, τα οποία και άφηκε - ατυχώς όχι συμπληρωμένα - προς δημοσίευσιν εις την “Μέραν”, εις την οποίαν είχε δημοσιεύσει - καθώς και εις την “Σημερινήν” – αρκετά ιστορικά άρθρα δια το παλαιόν εργατικόν κίνημα. Η δε τελευταία του επίσκεψις εις τα γραφεία μας ήτο σχετικήν με την συμπλήρωσιν των απομνημονευμάτων εις ό,τι αφορούσε την δολοφονίαν του τραπεζίτου Φραγκόπουλου από τον αναρχικόν Μάτσαλην, διότι, ως έλεγεν, είχε δημοσιεύσει πολλάς ανακριβείας ο “Νεολόγος”, εξ άλλου είχε κάμει και σημαντικά παραλείψεις και κανείς άλλος από τον Καραμπίλια δεν ήτο δυνατόν να είπη όλην την πραγματικότητα, διότι ήτο μέλος της αναρχικής οργάνωσεως των Πατρών, ο “τελευταίος των αναρχικών” καθώς αστεϊεύομενοι ελέγαμε το μεσημέρι της Δευτέρας.

Εις τα έργα του ιστορικού συγγραφέως Κορδάτου είχε συμβάλει σημαντικά ο Καραμπίλιας, δια της παραχωρήσεως πολυτίμου αρχείου και αφηγήσεως σπουδαίων πληροφοριών, αλλά τελευταίως δεν ήτο ικανοποιημένος απολύτως από τας βιογραφίας των πρωτοπόρων κοινωνιστών, που εδημοσιεύθησαν εις την “Αυγήν” και έγραψε τρία ολόκληρα κεφάλαια εις τα απομνημονεύματά του δια ν’ ανασκευάση τας ανακριβείας και να συμπληρώση τας ελλείψεις. Επρόκειτο συντόμως ν’ αρχίση η δημοσίευσιν των αξιολόγων αυτών απομνημονευμάτων, αλλά η μοίρα δεν ηθέλησε να τα ίδη και ο ίδιος. Ήτο άρρωστος από την καρδιά του και επί πλέον είχε πίεσιν σταθεράν γύρω εις τα 21-22, αλλά και συχνά ανυψουμένην περισσότερον. “Δεν είμαι καλά”, μας έλεγε την Δευτέρα. “Αυτήν την φορά, δεν είμαι καλά. Ο γιατρός είπε ότι πρέπει η πίεσις να μείνη εις τα 21 και να μη ξανανέβη αλλά πώς να γίνη...”.

Είχεν υποστή και εις το πρόσφατον παρελθόν κρίσεις καρδιακάς. Εκ των οποίων επανήρχετο όρθιος και πάντοτε αισιόδοξος. Την περασμένη Δευτέρα έδειχεν ότι είχαν αρχίσει να κάμπεται, αλλά και δεν εφαντασθήκαμε ότι το τέλος θα επήρχετο εις ολιγώτερον από δύο εικοσιτετράωρα διαστήματα. Αν και καταβεβλημένος, έδειχνε ακόμη ακμαίως τας ψυχικάς του δυνάμεις και απόλυτον πνευματικήν διαύγειαν. Και έσβησε μέσα εις μίαν -την τελευταίαν - καρδιακήν κρίσιν, έχοντας δίπλα του τα τελευταία χειρόγραφα και το μολύβι στο χέρι. Εις τας επάλξεις...

Με τον θάνατόν του δεν έλειψε μόνον ένας άνθρωπος καλός κ’ αγαθός, όπως ήτο ο μπάρμπα-Μήτσος. Έσβησε ο τελευταίος επιζών εκπρόσωπος μιας εποχής: της εποχής των πρώτων σπορέων της κοινωνικής δικαιοσύνης και του ανθρωπισμού, εις την χώραν μας και ιδιαιτέρως εις την πόλιν μας. Το όνομά του έχει περάσει πλέον εις την ιστορίαν του ελληνικού εργατικού κινήματος, εις την ιστορίαν των αγώνων αγωνιστών. Και η μνήμη του δεν πρόκειται να σβήση. Θ’ ακολουθή την φήμην του Δρακούλη, του Δουδούμη, του Χαϊρέτη, του Καλλέργη και των άλλων ιδεολόγων του περασμένου αιώνας, την φήμην ενός -όχι στρατιώτου ή πολεμιστού- αλλά κήρυκος της δικαιοσύνης, της αγάπης, της ειρήνης”.

Να σχολιάσουμε εδώ, ότι, βέβαια, δεν ήταν δυνατόν ο Καραμπίλιας να είχε σχετισθεί με τον Μιχαήλ Μπακούνιν, όπως γράφει ο Χ. Ριζόπουλος στη νεκρολογία του, αφού ο δεύτερος είχε πεθάνει ήδη από το 1876. Όπως επίσης, δεν είναι σίγουρο αν γνώρισε τον Π. Κροπότκιν κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Γαλλία. Εκτός αν ο νεκρολόγος με τη λέξη «εσχετίσθη» εννοεί ότι ήρθε σε άμεση επαφή με τα έργα και τις απόψεις των Μιχαήλ Μπακούνιν και Πέτρου Κροπότκιν.

Σημειώσεις

1. Η CGT ιδρύθηκε το 1906 στην Αμιένν και εκείνη την εποχή ήταν περισσότερο μια οργάνωση πρώιμων αναρχοσυνδικαλιστικών απόψεων και δεν είχε περάσει στον ολοκληρωτικό έλεγχο των μαρξιστών.

2. Την ίδια περίοδο, οργανωτικός υπεύθυνος του ΣΕΚΕ στην Πάτρα ήταν ο Στέλιος Αρβανιτάκης, ο οποίος εξελίχθηκε σε αναρχοκομμουνιστή.

3. Το 1945, μετά τα Δεκεμβριανά, πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα συνδιάσκεψη σοσιαλιστών όλων των τάσεων, στην οποία αποφασίστηκε η ίδρυση του Σοσιαλιστικού Κόμματος της Ένωσης Λαϊκής Δημοκρατίας (ΣΚ-ΕΛΔ), με πρόεδρο τον Αλέξανδρο Σβώλο και γενικό γραμματέα τον Ηλία Τσιριμώκο. Στο ΣΚ-ΕΛΔ, ανάμεσα στις άλλες ομάδες, προσχώρησε το Επαναστατικό Σοσιαλιστικό (Κομμουνιστικό) Κόμμα Ελλάδας, το οποίο αποτέλεσε ξεχωριστή τάση, υποστηρίζοντας συμβουλιακές απόψεις. Η ομάδα αυτή ιδρύθηκε το 1943 ως Επαναστατικό Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΕΣΚΕ) και υποστήριζε τις απόψεις της Ρόζας Λούξεμπουργκ και σχεδόν με την εμφάνισή της ήρθε σε έντονη αντιπαράθεση με το ΚΚΕ. Αρχικά, η ομάδα ήταν γνωστή με το όνομα του περιοδικού της, ως ο κύκλος της «Νέας Εποχής» που κυκλοφορούσε παράνομα μαζί με ένα άλλο έντυπό της τη «Σοσιαλιστική Ιδέα». Το φθινόπωρο του 1943, με την αρχή της αντιπαράθεσης με το ΚΚΕ, άλλαξε το όνομά της σε Επαναστατικό Σοσιαλιστικό (Κομμουνιστικό) Κόμμα Ελλάδας και άρχισε να κυκλοφορεί το έντυπο «Κόκκινη Σημαία».

4. Στον Χρίστο Ριζόπουλο και, στη συνέχεια, στο γιο του Ανδρέα Ριζόπουλο, οφείλεται η διάσωση αρκετών στοιχείων για το αναρχικό κίνημα της Πάτρας των τελευταίων δεκαετιών του 19^{ου} αιώνα και στοιχείων που αφορούν την προσωπική ζωή του Δημήτρη Καραμπίλια. Ο Χρίστος Ριζόπουλος γεννήθηκε το 1908 στην Πάτρα και γνώριζε τον Καραμπίλια πριν τον πόλεμο. Υπήρξε στέλεχος του ΚΚΕ, δημοσιογράφος του «Ριζοσπάστη» και συγγραφέας του βιβλίου με τίτλο «Αναμνήσεις από το Καλπάκι», το 1933, που προκάλεσε σάλο στο πολιτικό κατεστημένο της εποχής. Υπηρέτησε τη στρατιωτική του θητεία ως απλός οπλίτης στο VIII Συνοριακό Τομέα-Καλπακίου στα τέλη της δεκαετίας του 1920. Οι αποκαλύψεις του μέσα από τις στήλες του «Ριζοσπάστη» και από το βιβλίο του για το στρατόπεδο εξορίας που ήταν την εποχή εκείνη το Καλπάκι, υπήρξαν καταλυτικές στο να οδηγηθεί το κράτος στο κλείσιμό του ως πειθαρχικού ουλαμού το 1934. Ο Χρίστος Ριζόπουλος, χωρίς να έχει εμπλακεί στη μεγάλη κόντρα μεταξύ σταλινικών και τροτσκιστών, λίγο καιρό αργότερα αποχωρεί από το ΚΚΕ και προσχωρεί στον ευρύτερο φιλελεύθερο δημοκρατικό χώρο, όπου και παρέμεινε μέχρι τον θάνατό του το 1982.

****Το Πέμπτο Κεφάλαιο με τίτλο "Ο Δημήτρης Καραμπίλιας" το βιβλίου "Ο Ήλος της Αναρχίας ανέτειλε - Για μια ιστορία του αναρχικού κινήματος στον 'ελλαδικό' χώρο", εκδόσεις Κουρσάλ, Ιούνης 2017.***

εργατική τάξη αριστερά κοινωνικοί αγώνες Ελλάδα αναρχική ιστορία ιστορία Γαλλία φεντεραλισμός
χρονογράφημα Πάτρα